

Spațiul Balcanic

FALIE STRATEGICĂ ASIMETRICĂ LA CONFLUENȚA UNOR POLITICI CONFLICTUALE(iunie 2013)

Dr. Gheorghe VĂDUVA

Rezumat

Spațiul balcanic este o noțiune pe care nu toată lumea o înțelege la fel. Și chiar dacă ar înțelege-o la fel – ca delimitare geografică, ori ca istorie, concept geopolitic, zonă de interes strategic etc. –, acest spațiu rămâne încă foarte departe de a ieși din complexitate și, mai ales, din complicitate și incertitudine. Spațiile nu sunt numai așa cum le-a lăsat Dumnezeu, sau cum au devenit ele sub influența factorilor de mediu și a presiunilor populațiilor care le locuiesc, le înnobilează sau, dimpotrivă, le deteriorează, le transformă în altceva decât sunt ele în realitatea lor geografică. Ele sunt – și devin – și un efect al evoluțiilor intrinseci, al consolidării sau deteriorării elementelor de structură și de funcțiune. Desigur, și aceste afirmații sunt relative, pentru că, la urma urmei, nici populațiile n-au căzut din lună, și ele sunt tot un produs al planetei Pământ și al interacțiunilor dintre aceasta și celelalte elemente ale mediului cosmic. Cel puțin, așa știm noi, până acum. În aceste condiții, de ce trebuie să analizăm neapărat spațiul balcanic? Ce reprezintă el pentru cei care-l locuiesc, pentru țările situate aici, pentru vecinătățile mai apropiate sau mai îndepărtate, pentru Uniunea Europeană, pentru Rusia, pentru Turcia, pentru China, pentru Statele Unite ale Americii, pentru restul lumii? Dar pentru România?

Les Balkans. Ce n'est pas seulement un nom. C'est un concept qu'on ne comprend pas de la même façon. Et même si cela signifiait la même chose – comme une frontière géographique ou comme l'histoire, comme le concept géopolitique, comme l'axe stratégique etc. –, cet espace est encore loin d'être hors de la complexité et, surtout, de la complication et de l'incertitude. Les espaces ne sont pas seulement ce que Le Dieu les a faits, ou tels qu'ils sont devenus sous l'influence des facteurs environnementaux, de la pression de populations qu'y vivent et les ennoblissent ou, au contraire, les détériorent, les transforment en autre chose en dehors de leur réalité géophysique. Ils sont – et devient – un effet des évolutions intrinsèques, de la consolidation ou de la détérioration des éléments de structure et de fonction. Bien sûr, ces déclarations sont relatives, car, après tout, aucune population n'est pas tombée de la lune Les populations sont tous un produit de la planète Terre et des interactions entre celle-ci et d'autres éléments de l'environnement cosmique. Au moins, c'est ce que nous savons jusqu'à présent. Dans ces conditions, pourquoi est-il nécessaire d'analyser les Balkans? Quel est-il pour ceux qui l'habitent, pour les pays balkaniques, pour les voisinages plus ou moins éloignées pour l'Union européenne, la Russie, la Turquie, la Chine, les États-Unis d'Amérique, pour le monde? Mais pour la Roumanie?

Mots-clefs: l'espace, balkanique, conflit, reconstruction, frontieră, effet, istorie

1. Un butoi cu pulbere alterată, un Babilon al resturilor, corciturilor și... gunoierilor?!

Cândva, acest spațiu s-a numit „butoiul cu pulbere” al Europei și chiar al lumii. Unii chiar mai cred și astăzi că vina principală pentru acest epitet aparține populațiilor de aici, deci, celor care au locuit și locuiesc aici, adică balcanicilor. Dar Balcanii nu sunt doar o realitate perpetuată linear și continuu, ci și un efect al unor vremuri complicate, adesea dramatice. Alții, printre care și Nicolae Iorga, susțin că situația din Balcani este un rezultat, în mare măsură, al presiunilor exteriorului și mai puțin al caracteristicilor conflictuale ale populațiilor de aici. Nu există nicio îndoială că, de-a lungul secolelor și mileniilor, entități politice și administrative care s-au succedat pe teritoriul european, pe cel asiatic, pe cel al Orientului Mijlociu și chiar pe cel al Africii – unele care au cuprins și această zonă (Imperiul Roman, Imperiul Bizantin etc.), altele care și-au intersectat, și-au ciocnit și rareori și-au armonizat aici interesele – și-au pus amprenta foarte serios asupra acestor pământuri, care adăpostesc încă numeroase mistere. Efectele vremurilor trecute n-au trecut și, probabil, nu vor trece atât de ușor.

Mai mult, termenul *Balcani*, preluat de la denumirea lanțului muntos de la sud de Dunăre, este un fel de pivot, mai exact, de reper, pentru identificarea unui spațiu de margine sau de periferie civilizațională, de falie între un Vest înfloritor, expansiv și copleșitor, care a beneficiat de toate avuțiile lumii, și un Est părăginit, situat pe o falie euro-asiatică, măcinat de conflicte, migrații și barbarisme, dar și producător de sânge proaspăt pentru o Europă de Vest, genială în efect, dar devenită deja, încă din antichitate, bătrână, simandicoasă, aristocrată, ofensivă și, în mare măsură, perversă. Balcanii sunt uneori percepuți ca un fel de Babilon al Europei, dar unul de scursură, de gunoi și de gunoieri, nu unul de sinteză culturală sau de geneză a marii culturi europene.

S-ar putea chiar ca unele dintre marile cancelarii europene să se simtă grav jignite, dacă se afirmă că Balcanii ar fi sau ar fi fost vreodată un centru de cultură și civilizație pentru Europa lor simandicoasă și stăpânitoare. Dealtfel, și delimitarea lui geografică este destul de dificilă și, de aceea, discutabilă. În principiu, acest spațiu se situează la sud de marele fluviu, acolo unde se află Munții Balcani. De aceea, acest spațiu ar trebui să cuprindă, într-o anumită viziune, teritoriul de azi al Bulgariei, precum și pe cele ale Macedoniei, Albaniei, Serbiei, Kosovo-ului, Muntenegrului, Bosniei și Herțegovinei și chiar pe cel al Croației și Sloveniei. Adică teritoriul slavilor de sud, pe cel al albanezilor și macedonenilor.

Uneori, în acest spațiu, este inclus și teritoriul României. Desigur, datorită, pe de o parte, suferințelor comune ale populațiilor din această parte a Europei și, pe de altă parte, fluviului Dunărea, care, ca orice mare fluviu, separă și unește. De fapt, civilizațiile s-au format de-a lungul unor mari fluvii, de o parte și de alta a acestora, și nu altfel. Un fluviu nu a fost niciodată și nicăieri o graniță între civilizații, ci totdeauna a fost și a rămas un spațiu-rezervor al ei. Civilizația românească, spre exemplu – pentru că, în pofida a ceea ce spunea Huntigton, în celebra sa lucrare *Ciocnirea civilizațiilor...*, că, în lume, sunt șapte sau opt mari civilizații, există și o *civilizație românească* –, s-a format de o parte și de alta a marelui fluviu și a rezistat tuturor presiunilor vremurilor și vremurilor, chiar dacă frontierele politice s-au trasat și se trasează încă după cum au vrut și încă mai vor marile puteri ale lumii și nu neapărat după vreun criteriu universal valabil, pe care să nu-l fi încălcat nimeni, niciodată. Așa cum bine se știe, frontierele statelor sunt, în primul rând, frontiere politice. În pofida tuturor presiunilor, năvălirilor și războaielor pustiitoare, românii sunt încă prezenți – și în număr foarte mare (peste două milioane la sud de Dunăre, peste patru milioane la est de Prut, plus 23 de milioane în România în bazinul inferior al Dunării, în arealul carpato-danubiano-pontic –, fluviul și Carpații fiind, de fapt, leagănul civilizației noastre, unică și destul de unitară în acest spațiu, de când se știe, adică de peste două milenii. Populațiile din jurul României aparțin unor civilizații diferite, unele înrudite între ele – cum sunt, spre exemplu, populațiile slave –, altele purtând amprenta caracteristicilor locurilor de unde au venit (civilizația ugro-finică, din care face parte și populația maghiară din țara vecină, Ungaria). De fapt, singurele civilizații din acest spațiu care nu sunt slave sunt cea a românilor și cea a maghiarilor. Civilizația românilor își are spațiul de origine în Carpați și pe cursul Inferior al Dunării, între Marea Neagră și Marea Adriatică, între Bug și Tisa, între spațiul Galiției Occidentale și cel al Balcanilor, iar cea a maghiarilor, undeva, probabil în zona munților Ural.

Civilizația românească nu este doar una ortodoxă. De altfel, religia nu este esența civilizației, ci doar una dintre componentele ei. Ortodoxismul, ca religie, realizează, prin sistemul său de valori, conexiunea dintre civilizațiile și populațiile care aparțin acestei religii, mai exact, acestei confesiuni, dar, cum bine se știe, în interiorul acestei religii se află populații care fac parte din civilizații diferite. În timp ce bulgarii, sârbii, rușii, ucrainenii, bielorușii etc. aparțin civilizației slave, grecii aparțin civilizației grecești, iar românii aparțin civilizației române. Desigur, între aceste civilizații există interinfluențe, dar filonul lor ancestral se păstrează, este chiar nealterat. Ungurii nu aparțin ortodoxismului, ci catolicismului. Ei fac parte din civilizația ugro-finică sau uralică, al cărui centru de greutate s-a deplasat, de-a lungul timpului, îndeosebi în nord, în zona Mării Baltice. Aceste civilizații, diferite, dar neconflictuale, alcătuiesc fiecare, un areal cu totul special, a cărui devenire se cere analizată nu doar separat, ci și în context.

Spațiul balcanic nu aparține unei singure civilizații, ci se află la o confluență de civilizații. Totuși, termenul *confluență* nu exprimă chiar ceea ce s-a întâmplat de-a lungul secolelor și mileniilor în această zonă, care a fost mai degrabă de turbulență, de conflict, de margine tensionată. Considerăm că, atunci când vorbim de Balcani, trebuie să avem în vedere un tumult, un spațiu de margine – mai exact, marginalizat – și, în același timp, o zonă de conflict exogen, beligeranții fiind, de fapt, alții, și nu balcanicii. Imperiul Roman își avea marginea estică – limes-ul – pe Dunăre, iar înainte de acest

imperiu și chiar pe timpul lui, dar mai ales după destrămarea lui, acest spațiu era situat pe un culoar migraționaist, cel al Dunării. Bulgarii (volgarii) au venit aici în secolul al VII-lea (681), de undeva de pe Volga, iar maghiarii plecați și ei din zona Ural, au pătruns pentru prima dată în centrul Europei în anul 862, fiind implicați în războaiele dintre franci și moravi. În 839 și 862 sunt nevoiți, sub presiunea pecengilor și bulgarilor (după ce îi atacaseră pe aceștia din urmă la îndemnul Imperiului Roman), să treacă Carpații prin Transilvania și prin pasul Verenčke și să ajungă în Panonia. Desigur, istoriografia maghiară este diferită de cea românească, dar românii sunt și au fost dintotdeauna majoritari în spațiul pe care ei îl locuiesc fără întrerupere din vremuri milenare. Nu există date că ei ar fi venit de undeva, că ar fi cucerit teritorii sau că, așa cum spune un tratat maghiar de 2000 de pagini intitulat *Istoria Transilvaniei*, ar fi venit din zona Macedoniei și s-ar fi stabilit aici cu oile lor. Este vorba de o populație foarte numeroasă, de multe milioane, care a rezistat în timp, ceea ce, pentru vremurile acelea, reprezenta un element de valoare și de putere. Urme ale prezenței sedentare a populației românești se află în întregul areal cuprins între Bug și Marea Adriatică, între Maramureșul istoric și Munții Balcani.

Spunem toate acestea nu pentru a da un răspuns denigratorilor poporului român – aflat de milenii sub presiunile vecinătăților –, ci pentru a aduce încă un argument în favoarea necesității unei analize realiste, ieșită din prejudecăți și din interesele sectare ale celor care sunt efectiv responsabili de tragedia Balcanilor și a spațiilor adiacente acestora. Balcanii, în sens geopolitic – ajunși la un moment dat, butoiul cu pulbere ale Europei –, sunt un efect al presiunilor marilor imperii europene și eurasiatice ale tuturor timpurilor.

În mare parte, spațiul românesc a fost situat între ele, în zona lor de siguranță strategică, adică în așa-zisa zonă-tampon, fiind continuu supus doar presiunilor uriașe exercitate de aceste mari imperii, în timp ce spațiul balcanic s-a situat, în general, chiar la granița dintre aceste mari imperii, adică în zona de contact și de conflict cea mai fierbinte și cea mai dramatică.

Fiind, în general, un spațiu devenit de margine – marginea Imperiului Roman, marginea Imperiului Otoman, marginea Imperiului Habsburgic, cap de pod al Imperiului Țarist etc. –, acest spațiu a suportat presiunile directe ale acestor entități uriașe. Prin Bosnia trecea granița dintre Imperiul Otoman și cel Habsburgic, care devenise și o graniță dintre două religii – cea islamică și cea creștină. Ceea ce se petrece în Bosnia și Herțegovina azi vine și din acele timpuri. Muslăii din Bosnia sunt, de fapt, slavi care și-au schimbat religia, trecând la musulmani, chiar dacă, de regulă, Imperiul Otoman nu a făcut prozeliti religioși în teritoriile ocupate. Bulgarii, spre exemplu, populație creștină, care s-a aflat vreme de cinci secole sub stăpânire otomană, și-a păstrat religia și valorile – așa cum spun ei – în bisericilor lor ortodoxe.

Dar amestecul de populații din zona de contact frontalier, tensiunile create între cele două mari imperii – Otoman și Habsburgic –, lipsa coerenței în cultura politică și strategică și uriașele presiuni au generat acumulări și frustrări care au explodat aici, ca un adevărat butoi cu pulbere, de cel puțin trei ori: în războaiele balcanice, în Primul Război Mondial, în războaiele din 1991-1995 din spațiul slavilor de sud, care a dus nu doar la destrămarea Iugoslaviei, ci și la dezechilibrarea strategică a zonei, la fărâmițarea ei și la distrugerea unei construcții geopolitice care s-a dovedit a fi artificială și forțată – cea a slavilor de sus, adică a Iugoslaviei – și repunerea pe tapet a unor vechi tensiuni specifice unei zone de falie între două mari imperii. Deși cele două mari imperii din regiune – Otoman și Habsburgic –, ca și Imperiul Țarist, au dispărut, interesul geopolitic actual al urmașilor acestor imperii are efecte care nu pot fi încă estompate nici de Pactul de stabilitate pentru Balcani, nici de politica de vecinătate a Uniunii Europene (Balcanii nu sunt vecinii Europei, ci se află chiar în centrul ei!), nici de marile proiecte europene care, în acest moment, generează mai degrabă nesiguranță, insecuritate economică și financiară, disproporții și conflictualitate, decât armonie, speranță și bună înțelegere.

Dacă se va continua așa, este foarte posibil ca efectul să nu fie o Europă unită și unitară, de la Atlantic la Ural, ci o Europă care-și va distruge țările mici și mijlocii, în favoarea unei regionalizări sau a unor altfel de concepte geopolitice, probabil, de tipul *lebenstraum*. Pentru că, de pe urma politicilor economice, financiare și... geopolitice ale Uniunii Europene, nu profită și nu pot profita state precum Cipru, Grecia, Spania, Portugalia sau România, ci cu totul altcineva. Ca principiu și practică, se invocă, desigur, incapacitatea unora sau altora de a atrage fonduri europene (fonduri care provin din cotizații). Probabil că o uniune a tuturor europenilor n-ar trebui să însemne război între membrii UE pentru banul public – cine are mai multă putere sau mai multă pricepere în a lua ia mai mult –, ci solidaritate, asistență, securitate, protecție. Nu înseamnă că, dacă eu nu sunt capabil să atrag

fonduri, tu, UE, nu-mi dai nici măcar 20 % din contribuția mea (cum se petrec lucrurile în cercetarea științifică, spre exemplu), ci îmi asigură resursele necesare și asistența fraternală pentru a deveni capabil. Altfel, eu voi ajunge rapid la faliment și n-o să mai am nici un sens nici ca entitate europeană, nici ca stat suveran, nici ca țară. Diriguitorii UE pot ajunge foarte ușor la concluzia mirifică dorită de unii dintre ei sau de alții și anume aceea potrivit căreia cine nu face față merită să piară, fluviul european nu se poate împiedica de cioturile naționale...

Spunem toate acestea, întrucât actuala criză financiară, produsă într-un mod sofisticat și extrem de greu digerabil de către țările obligate să trăiască și să supraviețuiască în siaje de tot felul, relevă, cât se poate de concludent, ubicuitatea discursului și camuflarea intențiilor. Chestiune de mascare strategică.

2. Caracteristici ale spațiului balcanic

Fiecare areal de pe mapamond își are caracteristicile lui esențiale, care-i dau individualitate, personalitate și valoare, forță și coerență, dar și sensibilitate și vulnerabilitate. În 1916, Kjellen publică o lucrare „*Statul ca o formă de viață*”, care are o influență foarte puternică asupra lui Karl Haushofer (1869-1946), dar și a lui Friedrich Ratzel, considerat, de fapt, întemeietorul geopoliticii și primul teoretician al spațiului vital.

Ratzel preia de la Kjellen, ideea statului ca organism viu. Statul, în concepția lui Ratzel, are două elemente principale: oamenii și spațiul geografic. Poporul n-are nicio legătură cu socialul. El este un ansamblu de indivizi legați între ei nu prin rasă ci prin pământul pe care se află.

Kjellen refuza politica naționalităților, deja în vogă după Primul Război Mondial, susținând mai degrabă o politică imperială de tipul celei din fostul Imperiu Austro-ungar, sau poate una apropiată de ceea ce numim stat multiethnic modern.

Concepția lui Ratzel pune statul și elementele sale deasupra populațiilor. Acestea fac parte din stat, sunt o parte a acestuia, dar nu totul

În funcționarea statului, foarte importante sunt configurația geografică a acestuia, analiza elementelor de mediu, relief, resurse, comunicații etc.

Situația statului trebuie privită din trei perspective: mondială, periferică și mediană.

- Creșterea spațială este direct proporțională cu dezvoltarea culturii, ceea ce justifică, în opinia sa, expansiunea unor state în defavoarea popoarelor mai puțin dezvoltate;

- Suprafața unui stat crește în raport cu puterea sa economică și comercială și în funcție de ideologia sa; expansiunea este o problemă de mijloace și de voință;

- Expansiunea se realizează prin absorbția de entități politice mai puțin importante; este vorba de o mișcare de autoalimentare;

- Frontiera este vie; ea marchează limitele temporare ale unui stat între două faze de expansiune;

- Logica geografică prevalează asupra oricărui alt considerent în procesul de expansiune a unui stat;

- Expansiunea este favorizată de proximitatea unei entități politice mai puțin importante; statul nu poate să se dezvolte dacă vecinii săi sunt egali în putere cu el;

- Mișcarea este alimentată prin generalizarea expansiunii teritoriale; cuceririle teritoriale ale statelor rivale accentuează necesitatea expansiunii statului propriu.

Principalele efecte ale teoriilor geopolitice din spațiul european au fost cele de contribuție la generarea unor politici de forță și de poziționare avantajoasă în vederea realizării și menținerii unor suporturi geografice ale puterii și influenței.

Aceste legi ale spațiului vital, mai exact, ale spațiului de viață au generat multe controverse și, probabil, au determinat și un anumit comportament al marilor națiuni europene față de acest spațiu supus de milenii expansiunilor de tot felul.

Spațiul balcanic, situat între culoarul strategic maritim – Marea Neagră, Marea Egee, Marea Mediterană – și culoarul strategic al Dunării, a fost și a rămas, deopotrivă, un spațiu de rocadă strategică între cele două culoare și, în același timp, un spațiu de conflict, de remanentă și persistență a unui efect inter-imperial profund și acut. Bătăliile între imperii pentru putere și influență par a se fi încheiat odată cu dispariția acestora, dar urmele lor sunt încă răni adânci în Balcani, mai ales în Balcanii de vest, unde dinamica frustrărilor populațiilor din această zonă a atins cote de beligeranță.

2.1. Bulgaria

Bulgaria este una dintre țările care a suportat în modul cel mai direct, alături de România, efectele migrațiilor, ea însăși având o structură populațională provenită din aceste migrații. Zona era un el de limită sud-vestică a migrațiilor, întrucât populațiile care aflau în deosebi din foaierul perturbator situat între nordul Mării Caspice și Extremul Orient, mai ales cele războinice, se izbeau de limes-ul Imperiului Roman și al altor formațiuni destul de puternice, inclusiv de puternicul stat dac ce-și avea nucleul la nord de Dunăre, dar și de formațiunile deja așezate ale vestului continentului.

Aici, în acest spațiu al Bulgariei de azi, se întâlneau culoarul strategic al Dunării, în zona dintre Balcani și Carpați, culoarul strategic maritim, în zona europeană a avanpostului estic al strâmtorilor Bosfor și Dardanele, dar și pasajul spre Europa a unei ramificații a Drumului Mătsii, astăzi un adevărat coridor de pătrundere a drogurilor prin grija unor puternice rețele transfrontaliere din Turcia și Bulgaria. Este vorba de locul de conexiune a continentului european cu Asia Mică și, de aici, cu marele culoar strategic al Orientului Apropiat și Orientului Mijlociu. Dar, acest popor de la sud de Dunăre, amestecat cu populațiile de aici, dintre care o mare parte erau româno-vlahii din vechiul ținut al Tribaliei, una din acele regiuni adiacente sudului Dunării, care dădeau de furcă, prin numeroase răscoale, Imperiului Roman, a devenit foarte dâr și foarte activ în lupta pentru a scăpa de dominarea Imperiului Otoman. Vecinii noștri de la sud de Dunăre se caracterizează prin dârzenie, mândrie, demnitate și onoare.

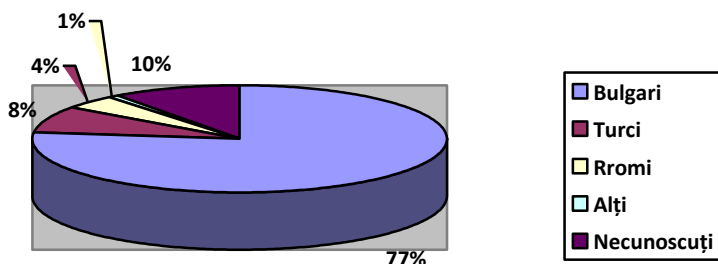
Partea de Nord a Bulgariei și-a obținut independența în 1878, în urma războiului ruso-turc din 1877-1878, la care cum bine se știe, alături de marea armată rusă, a participat și tânăra și curajoasa armată română modernă, formată pe timpul lui Cuza.

În Primul Război Mondial, Bulgaria a fost în tabăra germană și austro-ungară, ia în cel de al doilea, în tabăra hitleristă, apoi în cea aliată. A fost, de asemenea, în primul eșalon strategic în vremea Războiului Rece.

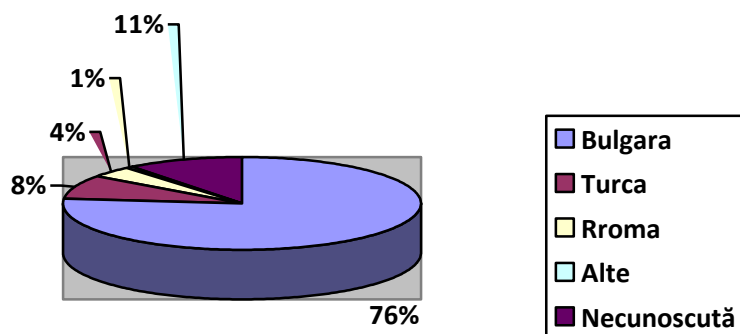
Reprezintă un fel de avanpost al civilizației slave spre sud-vest, pe coridorul strategic al Dunării și pe cel maritim, după destrămarea entității slavilor de sud.

Aliat al Germaniei în cele două războaie mondiale, într-o conexiune sui generis cu consonanța strategică ruso-germană, deși, în marile războaie europene sau mondiale, rușii nu au fost niciodată în tabăra germanilor și nici germanii în tabăra rușilor.

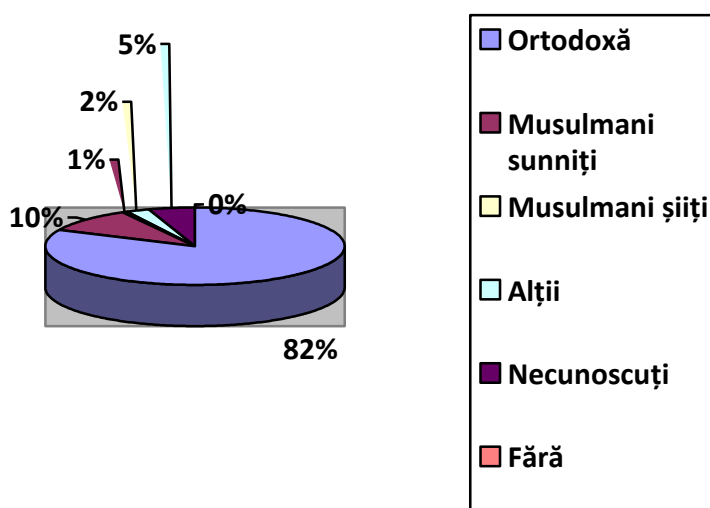
Bulgaria are o populație de 6.981.642 locuitori. Potrivit recensământului din 2011, structura pe etnie este următoarea: bulgari 76,9%, turci 8%, rromi 4,4%, alții (macedoneni, armeni, tătari, cerchezi) 0,7%, necunoscuți 10%. Urmele numeroaselor migrații, ale stăpânirii otomane și efectului de falie este vizibil atât în structura pe etnie a populației, cât și în marile probleme pe care le-a întâmpinat această frumoasă țară de-a lungul istoriei sale. Structura pe etnie a populației bulgare se prezintă astfel:

În Bulgaria se vorbesc următoarele limbi: bulgara (limbă oficială) 76,8%, turca 8,2%, rroma 3,8%, alte 0,7%, iar unele necunoscute 10,5%. Curios este că, deși între Dunăre și Balcani locuiesc un mare număr de etnici români (români-vlahi), limba lor nu este nici măcar pomenită sau, probabil, se situează între altele... Structura pe limbi vorbite în Bulgaria se prezintă astfel:

Din punct de vedere al confesiunilor religioase, structura populației, în Bulgaria, este următoarea (schema de mai jos): ortodocși 59,4%, musulmani sunniți 7,4%, musulmani șiiți 0,4%, alții (catolici, protestanți, ortodocși apostolici armeni, iudaici) 1,7%, necunoscuți 27,4%, iar cei care nu aparțin niciunei confesiuni 3,7%.

Așa cum se vor prezenta lucrurile și în cazul altor țări care compun zona Balcanilor – o zonă de falie strategică (termenul ca și formularea raționamentelor justificative ne aparțin) –, vom observa că principala caracteristică a populațiilor de aici (structură etnică, limbi vorbite, confesiuni) este una babilonică, nearmonioasă și chiar dramatică, așa cum se prezintă lucrurile în mai toate zonele de margine sau în zonele-tampon dintre fostele mari imperii. Moștenitorii lor au toată grija să le mențină așa și în continuare și chiar să le agraveze și mai mult.

2.2. Albania

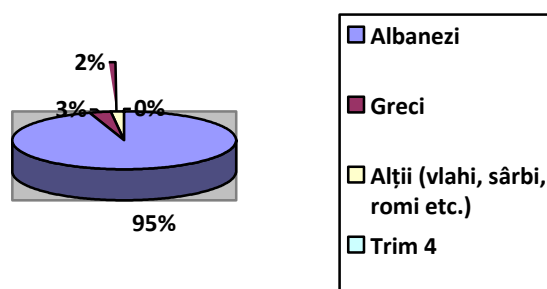
Albania este o țară cu un trecut impresionant. În această zonă au trăit ilirii, populație înrudită cu noi, care a dat Imperiului Roman câțiva împărați importanți. A fost ulterior ocupată de Imperiul Otoman. Și-a obținut independența în 1912, dar lupta albanezilor pentru independență este una dintre cele mai aprige și mai îndelungate. A fost cucerită de Italia în 1939. În 1944, partizanii comuniști au cucerit puterea, țara intrând în sfera de influență a Uniunii Sovietice, iar din anii 1960 șoarecele albanez a realizat o relație specială cu elefantul chinez, pe care l-a și copiat în foarte multe privințe, mai ales în ceea ce privește conceptul de apărare. Astfel, în țară, există peste 950.000 de cazemate și

numeroase lucrări subterane în munți, folosite ulterior, după destrămarea comunismului, de rețelele de traficanți. După 1990, țara a intrat într-o etapă dezastruoasă, fiind necesare intervenția unei forțe multinaționale, la care a participat și România. Că să ilustrăm cât se poate de convingător amploarea dezastrului, este suficient, credem, un singur exemplu: în trei zile, divizia mecanizată din Girocaster s-a pulverizat pur și simplu. Poate că această țară este una dintre cele mai greu încercate de-a lungul secolelor. Abia în 2009 a reușit să vină la conducere un guvern de coaliție. În aprilie 2009, Albania a devenit membră NATO și, probabil, va candida pentru a deveni membru al Uniunii Europene. Albania este însă încă o țară foarte săracă.

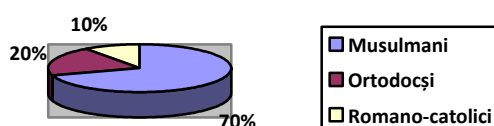
Albania are o populație de 3.011.405, fiind, după unele estimări, pe locul 137 în lume.

Structura pe etnii a populației este următoarea: 95% albanezi, 3% greci, 2% alții (valahi, romi, sârbi, macedoneni, bulgari).

Limbi vorbite: albaneza (oficial - derivate din dialectul tosk), greacă, vlahi, romani, dar și unele dialecte slave

Religii : 70% dintre albanezi sunt musulmani, 20% ortodocși albanezi, ir 10% romano-catolici. Aceste statistici sunt de dată relativ recentă (sursa datelor este factbook CIA), întrucât, în 1967, toate moscheile au fost închise iar practicarea religiei interzisă.

Cu prilejul intervenției în sprijinul autorităților pentru gestionarea crizei create după 1990, am constatat că în Albania există, pe de o parte, o populație foarte mândră de trecutul acestei țări, primitoare și caldă – mulți albanezi vorbind aromâna. Aromâna (în jur de 300.000 de vorbitori), alături de meglenoromâna, care, probabil, mai are vreo 5.000 de vorbitori, de istroromâna și de româna propriu-zisă sau daco/româna, de la nord de Dunăre, care are vreo 24 de milioane de vorbitori, sunt considerate ca dialecte ale limbii române. Toate aceste populații aparțineau comunității traco-dacice de odinioară, dar la sud de Dunăre, în zona Balcanică, supusă puternic slavizării, urmașii traco-dacilor au rezistat cu greu acestor uriașe presiuni. Teritoriul de azi al României este ce a mai rămas din acest uriaș bazin al unei populații asupra căreia s-au exercitat cele mai crude și cele mai crunte presiuni de-a lungul secolelor și care se continuă și azi, la fel de crâncen și la fel de crud.

Albania rămâne, din păcate, unul dintre puternicele puncte de transbordare a drogurilor spre centrul și vestul Europei, a traficului ilegal cu arme, al rețelilor de spălare a banilor etc. O parte dintre aceste rețele mafioate deosebit de puternice își au ascunzișurile prin grote muntoase, prin lucrările betonate, tip depozite în inima munților, al căror număr, probabil, nu-l știe nimeni cu exactitate.

2.3. Kosovo

Toată zona Balcanilor a făcut parte din Imperiul Roman, limesul fiind pe Dunăre. Etnicii sârbi au migrat spre aceste locuri prin secolul al VII-lea. În perioada medievală, sârbii au construit aici un adevărat imperiu, precum și numeroase edificii creștine (biserici, monumente, infrastructuri, localități etc.). De aceea, pe bună dreptate, sârbii au considerat și consideră Kosovo ca fiind leagănul civilizației lor. Dar Imperiul Otoman a continuat să se extindă în Balcani, vizând, desigur, să ajungă la Viena. Bătălia de la Kosovo Polie (Câmpia Mierlei) din 1389 este un fel de act de identitate și de legitimitate al sârbilor pe aceste locuri. Bătălia s-a desfășurat între o armată otomană condusă de Murad, care număra în jur de 40.000 de oameni și o armată a boierilor sârbi, condusă de Lazăr, care număra în jur de 30.000 de oameni. Cele două grupări s-au așezat față în față, turcii au declanșat un baraj de săgeți, cavaleria sârbă a atacat puternic, dar turcii, prin Baiazid, au contraatacat fulgerător – de aici și-a luat Baiazid titlul de Ilderim (Fulgerul). Bătălia s-a încheiat însă indecis, Murad fiind ucis, iar Baiazid, care a devenit între timp sultan, datorită comportamentului său de excepție în această bătălie, fiind nevoit să meargă la Istanbul pentru ceremonialul de investire. Turcii au continuat să exercite presiuni asupra zonei, o parte din boierii sârbi fiind obligați să plătească tribut, în primul rând, pentru liniștea lor. Oricât de viteaz ai fi fost, nu te puteai pune cu forța unui imperiu. Acesta este și motivul pentru care imperiile (și marile puteri ale tuturor timpurilor) au toată grija ca țările din jurul lor să nu fie prea mari, ca să nu le creeze probleme, dar nici prea mici ca să nu asigure condiții pentru executarea, la nevoie, a unor manevre de forțe pe linii exterioare. După Bătălia de la Kosovo Polje, au urmat cinci secole de dominație otomană în Balcani

Sub stăpânire otomană, Kosovo a fost invadat pur și simplu de o populație albaneză musulmană, raportul etnic înclinându-se foarte puternic în defavoarea sârbilor și a creștinilor. Desigur, această invazie făcea parte dintr-un program strategic de lichidare a centrelor vitale ale creștinismului în Balcani, dar și de distrugere a reperelor importante ale populației sârbe, foarte dârze și foarte curajoase. Până la finele secolului al XIX-lea, albanezii au devenit grupul etnic dominant în Kosovo.

Serbia a preluat controlul provinciei Kosovo în 1912, după Primul Război Balcanic.

De remarcat că și presiunea sârbilor asupra etniilor care se află în același spațiu cu ei, în situația în care ei au puterea, este la fel de mare ca a otomanilor, dacă nu chiar mai mare. Cu toate acestea, schimbarea esențială a structurii populației în Kosovo nu a mai putut fi corectată nici în vremea comunismului.

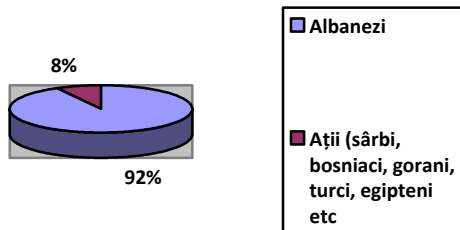
Al și Kosovo a continuat să aibă un statut cu totul special și după cel de-Al Doilea Război Mondial, devenind, alături de Voivodina, o provincie autonomă a Serbiei în Republica Socialistă Federativă Iugoslavia (RSF Iugoslavia). Statutul acestor provincii era aproape echivalentă cu cel al republicilor care alcătuiau Iugoslavia. Constituția din 1974 acorda republicilor și provinciilor autonome un statut foarte larg, inclusiv dreptul la secesiune. Naționalismul albanez din Kosovo s-a intensificat însă continuu, iar în anii 1980 a dus unor la declanșarea revolte pentru obținerea independenței. Ca răspuns la aceste revolte, Serbia a alcătuit o nouă constituție în 1989, prin care se revoca statutul provinciei Kosovo ca provincie autonomă. Liderii albanezi din Kosovo au organizat, în 1991, un referendum în urma căruia au declarat că Kosovo independent Serbia. Susținerea acestei decizii s-a făcut și de către un sistem de forțe paramilitare, multe dintre ele pregătite în străinătate, care au alcătuit Armata de Eliberare din Kosovo (AEK). Albanezii nemulțumiți de strategia pasivă lui Rugova, în anii 1990 au trecut la acțiuni de insurgență prin AEK. Serbia a răspuns brutal. Încercările internaționale de soluționare pe calea negocierilor și a medierilor a conflictului au eșuat. Mai mult, în jur de 800.000 de albanezi au fost obligați să părăsească provincia, iar problemele umanitare au devenit acute. Atunci NATO, sub mandat ONU, a declanșat, la începutul lunii martie 1999, o operație militară de trei luni împotriva Serbiei, pentru o obliga să/și retragă armata și forțele de poliție din Kosovo.

Rezoluția Consiliului de Securitate al ONU nr 1244 din 1999 instituie o administrație interimară de tranziție în Kosovo. La data de 17 februarie 2008, Adunarea din Kosovo a declarat independența

Kosovo. Această independență a fost recunoscută de 95 de țări. Imediat, Kosovo a aderat la Fondul Monetar Internațional, la Banca Mondială și la Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, probabil, în curând, și la Banca Europeană de Investiții (BEI). În octombrie 2008, Serbia a solicitat un aviz consultativ din partea Curții Internaționale de Justiție (CIJ) privind legalitatea în temeiul dreptului internațional a declarației de independență a Kosovo. Evident, avizul a legitimat secesiunea. Cazul este însă unic în istorie, dar faptul este deja împlinit.

Populația Republicii Kosovo este de 1.847.708 locuitori (locul 150 în lume).

În 2008, **structura pe etnii** a Republicii Kosovo era următoarea: albanezii 92%, alții (sârbi, bosniaci, gorani, rromi, turci, egipteni etc.) 8%.

Limbile oficiale sunt albaneza și sârba. Se mai vorbesc bosniaca, turca și țigăneasca.

Religii: musulmană, ortodoxă sârbă, romano-catolică, bosniacă, turcă

2.4. Macedonia

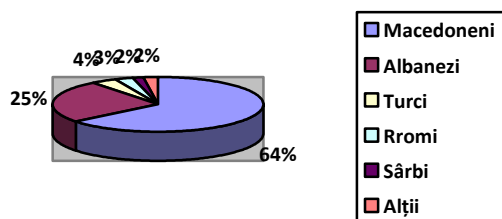
Macedonia s-a desprins de Iugoslavia în 1991, fără acțiuni militare violente. Denumirea țării nu este acceptată de Grecia. Turcia continuă însă să recunoască denumirea de Macedonia pentru această țară. Datorită opoziției Greciei, această țară mai este cunoscută și sub denumirea de Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei (FYROM). Începând cu 2004, 134 de țări, între care se află și Statele Unite, au recunoscut această țară sub numele ei constituțional, adică Republica Macedonia.

Macedonia a fost și este încă o țară-problemă. În 2001, populația de etnie albaneză din țară a lansat o insurgență. Aceasta a dus la acordul de la Ohrid prin care s-a pus capăt luptelor și s-a declanșat generarea unui parcurs de elaborare a unor legi prin care să fie sporite drepturile minorităților.

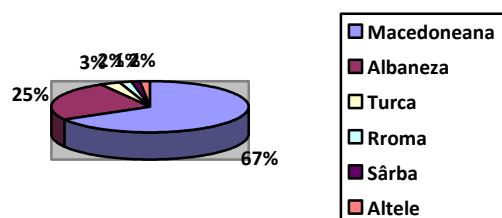
Macedonia se confruntă cu numeroase greutăți din toate punctele de vedere, mai ales economice și chiar de securitate. Datorită veto-ului Greciei, Macedonia nu a fost admisă în NATO. Efectele presiunilor vremurilor din această zonă de falie sunt vizibile și în Macedonia. Structura populației, atitudinea țărilor vecine, situația efectivă a țării arată cât de pregnant este încă acest efect, chiar dacă Macedonia, ca mai toate țările din zonă, își caută, după dezmembrarea Iugoslaviei, un drum propriu.

Macedonia are o populație de 2.087.171 locuitori, situându-se pe locul 145 în lume.

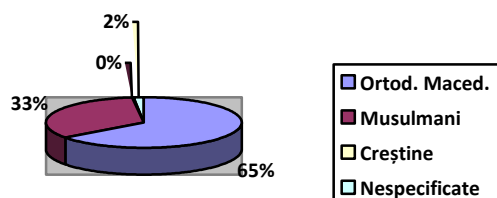
Componenta etnică a populației din Macedonia era, potrivit recensământului din 2002, următoarea (datele sunt luate de pe CIA factbook): macedoneni 64,2%, albanezi 25,2%, turci 3,9%, rromi (țigani) 2,7%, sârbi 1,8%, alții 2,2%.

Potrivit aceluiași recensământ din 2002, **limba oficială** din Republica Macedonia este, firește, macedoneana pe care o vorbesc 66,5% dintre locuitori. Cea de a doua limbă oficială este albaneza pe care o folosesc 25,1%. Alte limbi vorbite în Macedonia sunt următoarele: turcă 3,5%, rromă 1,9%, sârbă 1,2%, altele 1,8%.

Religii: ortodoxă macedoneană 64,7%, musulmană 33,3%, creștină 0,37%, nespecificate 1,63%.

2.5. Muntenegru

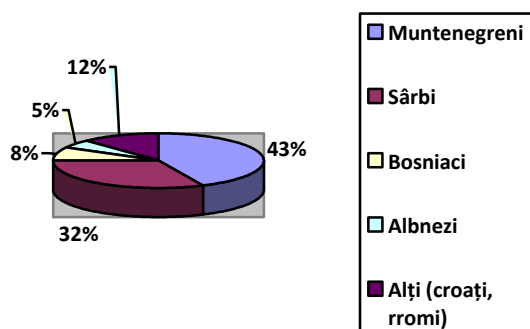
Numele vine de la Cerna Gora (Muntele Negru). Este vorba de o regiune muntoasă din provincia sârbă Zeta. În 1496, această provincie a căzut, împreună cu alte teritorii din regiune, sub stăpânire otomană. În secolele următoare, o parte a acestei zone a reușit să-și mențină o oarecare autonomie. Între secolele al XVI-ea și al XIX-lea, ținutul a avut un regim teocrat, fiind dominat de câțiva episcopi. În urma Congresului de la Berlin din 1878, Muntenegru a fost recunoscut ca principat independent și suveran. După Primul Război Mondial, Muntenegru a intrat în componerea Regatului Sârbilor, Croaților și Slovenilor, care, din 1929, a devenit Regatul Iugoslaviei. A devenit, după cel de-Al Doilea Război Mondial, o republică în cadrul Iugoslaviei, iar după destrămarea Iugoslaviei din 1991, a rămas, împreună cu Serbia, în cadrul Iugoslaviei. În 2006, în urma unui referendum care abia a depășit pragul de 55%, impus de UE, Muntenegru a obținut independența la 3 iunie 2006.

În felul acesta, statul slavilor de sud a fost destrămat, mai exact, anihilat. Fiecare dintre componentele fostei Iugoslavii – acum țări suverane și independente, dar foarte dependente de restul lumii – își are drumul său. Dincolo de dreptul fiecărui popor la autodeterminare și de voințele și realitățile care au destrămat Iugoslavia, efectul geopolitic este unul pulverizator, separatist. Epurarea

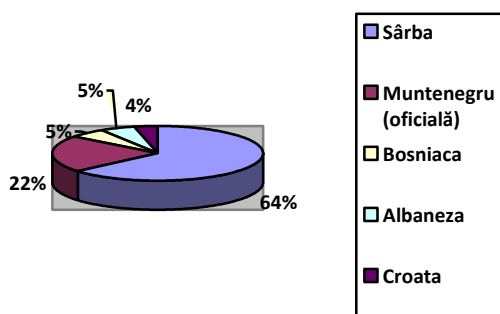
etică a fost, în timpul războaielor iugoslave, dar și după aceea, un puternic instrument de “omogenizare” a noilor identități și de ieșire din conflictualitate. Efectele sunt însă departe de a fi cele scontate. S-a autodistrus însă un centru de putere slavă din Balcani, de talia României, și nu se știe foarte exact care vor fi efectele pe termen lung. Acestea ar putea fi benefice. Sau nu. Oricum, puterea Serbiei a fost diminuată semnificativ și, odată cu aceasta, și puterea panslavismului balcanic.

Munte negru are o populație de 653.474, fiind pe locul 167 în lume, într-un clasament, după numărul populației, al celor 224 de state.

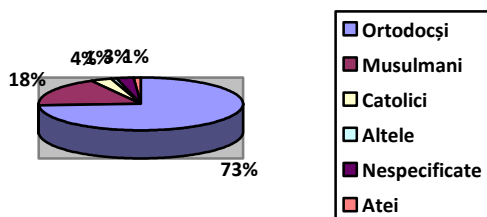
Repartiția locuitorilor pe **etnii**, potrivit datelor recensământului din 2003, este următoarea: muntenegreni 43%, sârbi 32%, bosniaci 8%, albanezi 5%, alții (musulmani, croați, romi) 12%.

În Muntenegru, se vorbesc următoarele **limbi**: sârba 63,6%, muntenegreana (limbă oficială) 22%, bosniaca 5,5%, albaneza 5,3%, croata 3,7%.

Religii: majoritatea muntenegrenilor sunt ortodocși 74,2%, în timp de 17,7% sunt musulmani, 3,5% catolici, alte culte 0,6%, nespecificate 3%, și ateii 1%.

2.6. Bosnia și Herțegovina

Bosnia și Herțegovina reprezintă una dintre acele zone care se află exact pe falia strategică esențială a Balcanilor. O astfel de falie corespunde, într-un fel, dar din perspectiva percepției occidentale, cu linia lui Huntington. Ea trece printre Croația și Serbia, în continuare, separă Republica Srpska de restul Bosniei și Herțegovinei, separă Muntenegru de Serbia, precum și Kosovo de Serbia,

trece prin Macedonia, separând zona locuită de albanezi de cea locuită de macedoneni și, în continuare, separă Albania de Grecia. Această falie nu trece prin mijlocul Bulgariei, cum s-ar crede, dar Bulgaria, care s-a aflat ea însăși sub turci vreme de cinci sute de ani, simte puternic, și azi, efectul presiunii otomane și pe cel al luptei sale eroice pentru a-și păstra cultura și identitatea.

Bosnia este, deci, una dintre acele entități compusă din identități fluide, care n-u reușit, într-un secol (secolul al XX-lea) să-și conserve și să-și afirme personalitatea și identitatea. Pentru că, pesta Balcani, au trecut trei războaie, dintre care două mondiale, pentru că, deși imperiile au dispărut, populațiile de aici, amestecate în mod forțat, nu au reușit să ajungă la o dimensiune de confluență, să conviețuiască adică în mod pașnic și pe termen lung. Pe de o parte, pentru că poartă puternic amprenta frustrărilor de odinioară și, pe de altă parte, pentru că nu au fost lăsate și cu atât mai puțin ajutate să ajungă la un modus vivendi benefic pentru toată lumea.

De aceea, liderii populației musulmane din Bosnia și Herțegovina au profitat cum nu se poate mai rapid de criza iugoslavă și, în octombrie 1991, au elaborat o declarație de suveranitate, urmată, după un referendum boicotat de populația sârbă populația, de una de independență, la 3 martie 1992. Având în vedere faptul că, în Bosnia și Herțegovina se aflau, în principal, trei mari grupuri etnice / bosniacii musulmani, sârbii și croații, fiecare dintre ele a căutat să profite de ocazie și să obțină cât mi mult. Toți au pus mâna pe arme și astfel războiul a început. A-i face responsabili doar pe unii sau doar pe alții de acest dezastru este o nedreptate. Vinovați, dacă există o vină, sunt toți, dar mai ales vinovați sunt cei care au creat, de-a lungul secolelor o astfel de situație. Armatele celor trei (toate desprinse din Armata Federală Iugoslavă de odinioară) s-au postat de-a lungul liniilor de separație etnică și au trecut la acțiuni, folosind toate mijloacele de care dispuneau și depășind adesea orice limite ale unui război civilizat, dacă putem vorbi de un astfel de concept. Tensiunile erau atât de mari, încât nu putea fi vorba de vreo reconciliere sau de acceptarea ca atare a evenimentelor. Fiind trei părți în conflict, iar ofițerii care conduceau ostilitățile cunoscându-se între ei, sau, în orice caz, având aceeași pregătire, alianțele să făceau când cu unii, când cu alții. În martie 1994, croații au trecut de partea musulmanilor, semnând cu aceștia un acord de înființare a Federației Bosnia și Herțegovina, iar sârbii, sub conducerea lui Karadžić și a generalului Radko Mladic, au căutat să obțină cât mai mult. N-au obținut, pentru că, au intervenit bombardamentele asupra sârbilor bosniaci. L 21 noiembrie 1995, la Dayton, Ohio, s-a semnat un acord între părți prin care s-a decis încetarea ostilităților timp de trei ani. Acordul final a fost semnat la Paris, la 14 decembrie 1995. Au fost create două entități aproximativ egale – Federația Bosnia și Herțegovina și Republica Srpska. S-a fixat, prin Acordul de la Dayton și prin cel de la Paris, un Oficiu al Înaltului Reprezentant (OHR), însărcinat cu supravegherea punerii în aplicare a prevederilor civile ale Acordului. S-a constituit o forță internațională de menținere a păcii (IFOR), condusă de NATO, de 60.000 de militari. Această forță a fost redusă ulterior, devenind forță de stabilizare, SFOR. În 2004, SFOR a fost înlocuită de forțe de menținere a păcii ale Uniunii Europene, EUFOR, de 600 de militari, care, în principal, desfășoară acțiuni specifice poliției.

Confruntarea din acest teatru de operații a fost deosebit de crâncenă. Forțele aflate în conflict și-au distrus, reciproc, case, infrastructuri, au săvârșit crime împotriva umanității și acte de genocid.

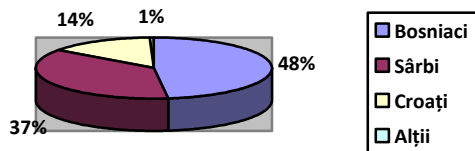
Am fost de câteva ori în zonă în timpul războiului și am văzut distrugerile produse pe Valea Drinjacei, la Sarajevo și în alte localități. Cartierul de blocuri de lângă aeroportul din Sarajevo, spre exemplu, o fost în întregime ciuruit de gloanțe și de proiectile, la fel și turnul de televiziune.

Dincolo de aceste pierderi imense, în oameni și materiale, memoria colectivă a acumulat scene oribile care vor genera reacții peste generații. Falia strategică de aici s-a adâncit. Soluțiile găsite sunt doar un compromis impus de Occident, pentru a se pune capăt unui război devastator. Dar, din păcate, soluția respectivă, ca orice lucru impus, nu va fi complet satisfăcătoare și acceptată de toată lumea, pentru totdeauna. Desigur, faptul este împlini, iar ieșirea din ele ar fîo posibil să se realizeze prin alte conflicte și războaie devastatoare. Sau printr-o construcție durabile, bazate pe alte principii decât cele de falieri pe criterii etnice sau potrivit voinței managerilor strategici.

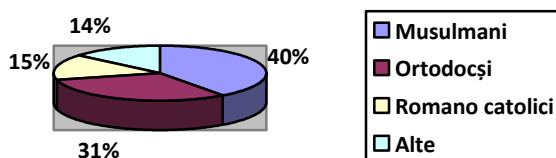
Bosnia și Herțegovina nu este o țară – nu a fost niciodată așa până în timpul comunismului iugoslav –, ci un efect de falie care se dorește a fi o soluție de compromis, în speranța uitării și reconcilierii entităților care s-au războit între ele atât de sângeros. Bine ar fi să fie așa, dar nimeni nu poate garanta te termen lungă stabilitatea zonei. Probabil că unii mai cred că zona faliilor balcanice nu poate fi stabilizată decât prin... ocupație. Este poate și motivul pentru care se vehiculează, prin unele cercuri, modelul considerat de acele cercuri intercultural al Imperiului Austro-Ungar.

Federația Bosnia și Herțegovina (BH) are o populație de 3.875.723 locuitori, ocupând locul 128 în lume din 224 de state.

În BH trăiesc, sub ochiul atent al UE, următoarele grupuri etnice: bosniaci 48%, sârbi 37,1%, croați 14,3%, alții 0,6%. Limbile oficiale vorbite aici sunt bosniaca și croata și, în Republica Srpska, limba sârbă.

Religii :40% musulmani, 31% ortodocși, 15% romano-catolici, 14% alții

Este clar pentru toată lumea că Bosnia și Herțegovina constituie un stat artificial, alcătuit în mod forțat de situația de pe teren, de dorința comunității internaționale – de fapt, a liderilor lumii, care, între altele, poartă și responsabilitatea securității planetei – de a opri ostilitățile și de nevoia de a păune sub control european acest spațiu de falie strategică străveche. Într-un anume fel, conflictualitatea imperiilor de odinioară s-a transmis, în timp, acestor comunități, ele însele produsul acelor vremuri nemiloase.

2.7. Serbia

Până la momentul Kosovo Polie din 1389, sârbii au reușit să se sedentarizeze și să se consolideze în teritoriul pe care au ajuns și al cărui centru era tocmai această regiune. După bătălia de la Câmpia Mierlei, a urmat o expansiune a Imperiului Otoman în zonă și puterea tuturor țărilor aflate în arealul Balcanic și chiar a celor din lungul Dunării de Jos, între care se situează și Țara Românească, s-a diminuat considerabil. Cele trei imperii – Otoman, Habsburgic și Țarist – și-au echilibrat raporturile și, mai ales, au realizat între ele, acolo unde s-a putut, zone tampon.

Astfel de zone-tampon s-au realizat îndeosebi pe teritoriul României. Teritoriul românesc dintre Carpați și Dunăre a fost zonă-tampon sau, mai precis, zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Otoman (în antichitate fusese, vreme îndelungată, zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Roman). După ce Imperiul Roman și-a cucerit propria zonă de siguranță strategică – o parte din teritoriul Daciei –, a devenit foarte vulnerabil la presiunile care se exercitau asupra sa din această direcție. Moldova dintre Prut și Carpați, deși avea probleme cu Imperiul Otoman, a fost, multă vreme, zonă de siguranță strategică pentru Imperiul Rus. Imperiul habsburgic și-a realizat o zonă de siguranță strategică interioară, cam pe unde sunt situate acum județele Harghita, Covasna și o parte din Mureș, pe care a colonizat-o inițial cu teutoni, apoi cu secui.

La sud de Dunăre, astfel de zone n-au existat, cele două imperii – Habsburgic și Otoman – având graniță comună cam prin zona cea mai tensionată din zilele noastre.

Războiul ruso-turc din 1877-1878, războaiele balcanice și Primul Război Mondial au schimbat radical situația din zonă. În urma Primului Război Mondial, a fost posibilă întregirea României, independența și suveranitatea popoarelor care au făcut parte din Imperiul Austro-Ungar și din cel Otoman și, în acest fel, reconfigurarea geopolitică a zonei Carpaților și a zonei Balcanice.

În 1918, s-a format Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, ca urmare a dispariției Imperiului Austro-Ungar și necesității consolidării, prin alianțe și reuniuni, a acestui spațiu atât de greu încercat de istorie. În 1929, acest regat a primit denumirea de Iugoslavia, ceea ce, în traducere liberă, înseamnă slavii de sud, adică țara slavilor de sud. Fiecare dintre componente și-a păstrat însă statutul de stat și denumirea. Evident, având în vedere preocuparea geopolitică și strategică vitală a lumii occidentale de a stopa extinderea spre vest a slavilor, o astfel de reuniune, care echivala cu un centru de putere al slavilor în cea mai dificilă zonă a continentului european falia balcanică – nu putea fi agreată pe termen lung. Cum bine se știe, expansiunea slavilor spre vestul Europei a fost oprită, într-un fel, și prin catolicizarea avangărzilor. Astfel, polonezii, cehii, slovenii și croații sunt de confesiune catolică, deși marea civilizație slavă, cu statul-nucleu Rusia, este de religie ortodoxă. Mai mult, Samuel P. Huntington, în celebra sa lucrare *Ciocnirea civilizațiilor...*, definește această civilizație ortodoxă, ceea ce, desigur, este inexact, întrucât, spre exemplu, grecii, ca și românii, care sunt ortodocși, nu sunt slavi. Noi considerăm că civilizația slavă, cu subdiviziunile ei date chiar de denumirile popoarelor (*bulgară, sârbă, croată, slovacă, slovenă, poloneză, cehă etc.) nu trebuie redusă doar la componenta sa religioasă. Religia nu este o civilizație, ci doar o componentă a ei.

Este dramatic ce s-a petrecut, de-a lungul timpurilor, în acest spațiu al slavilor de sud, el însuși, de conexiune și de falie, mai exact de conexiune convulsivă. Slavii s-au sedentarizat peste populațiile de aici, urmașe ale traco-dacilor, dar și venetici de prin toate părțile, pe care le-au asimilat sau le-au alungat. Desigur, ceea ce s-a întâmplat este deja istorie, modelată după vremuri, vremuri și interese. Dar caracteristica principală a populațiilor actuale de aici este fermitatea, demnitatea, încăpățănarea, curajul, eroismul, pe de o parte, și intoleranța, pe de altă parte. Comportamentul fiecărui grup civilizațional de aici este unul acaparator, asimilator și exclusivist, cam ca al tuturor popoarelor războinici migratoare care s-au sedentarizat. Este doar o constatare, care trebuie privită și tratată nuanțat, în relativitatea ei. Pentru că nici un popor nu are scris pe frunte *Bun sau Rău*, fiecare comportându-se cum îi dictează interesul vital și cum îi permit împrejurările istorice. Sârbii sunt un astfel de popor. Cântecele lor *Tamo Daleko*, un fel de *Treceți batalioane române Carpații*, dar de o altă factură, este unul tragic. Cântecele reprezintă glasul unui soldat sârb din Primul Război Mondial, aflat departe de casă, undeva, la Salonic, care exprimă marea iubire pentru Serbia...

Așa se explică și acțiunile partizanilor sârbi din timpul celui de-Al Doilea Război Mondial. În acele împrejurări tragice, inflexibilitatea poporului sârb a însemnat eroism. Dar ei n-au uitat acțiunile ustașilor și nici urmașii ustașilor n-au uitat că, deși fac parte din același mare grup etnic slav și orbesc, practic, aceeași limbă, între croați și sârbi există o barieră de netrecut, care nu constă numai în faptul că unii sunt catolici și alții ortodocși, ci mai ales în efectul geopolitic esențial al istoriei. Unii sunt aici un avanpost al Vestului, alții un cap de pod al Estului sau, mai degrabă, un pilon pe care, la nevoie, s-ar putea sprijini Estul slav, adică Marea Rusie, într-o eventuală reconfigurare geopolitică a Europei. Oricum, în pofida politicii federaliste sau regionaliste a Uniunii Europene, Rusia, transformând cele patru culoare strategice de odinioară (culoarele Baltic, central-european, dunărean și maritim - Marea Neagră – Marea Mediterană), din coridoare de război și ofensivă migraționistă, în coridoare energetice, precum și prin parteneriate strategice adecvate, își continuă expansiunea sa în Europa de Vest, deși, aparent, încă din vremea lui Tito, a pierdut capul său de pod din Balcani.

În 1991, Iugoslavia s-a destrămat printr-o serie de războaie sângeroase care au generat nu doar victime și secesiuni, ci și crime de genocid pe care le judecă, azi, TPI.

Violențele nu aparțin însă numai sârbilor. Practic, toate părțile angajate în aceste războaie au participat, într-o formă sau alta, la dezastrul din spațiul slavilor de sud. Acest spațiu, practic, s-a destrămat. Este posibil ca efectul politic și strategic să fi fost planificat din timp, sau, dimpotrivă, el să fi fost generat de o explozie spontană, de tipul celei din România din 1989, în măsura în care putem vorbi de spontaneitate în generarea aceste explozii, îndelung planificate.

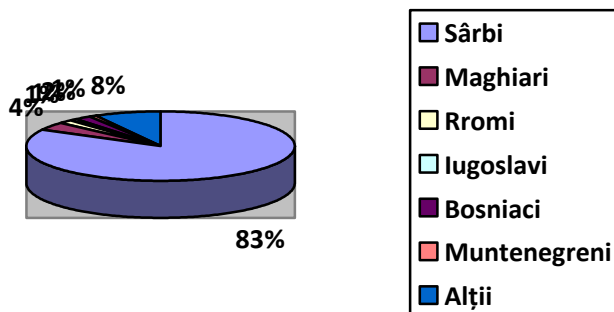
Dar faptul că o parte dintre republicile care făceau parte din Iugoslavia s-au pregătit din timp pentru o astfel de eventualitate (asimilare de armament din afara frontierelor, pregătirea unor forțe

paramilitare, crearea unor structuri care să acționeze violent la nevoie etc.) arată că, de fapt, totul a fost planificat. Desigur, nu susținem aici teoria victimizării Serbiei – în fond, toate componentele fostei Iugoslavii au fost victime, deși intervenția NATO a vizat aproape în exclusivitate Serbia –, ci doar relevăm imanența unui suport de frustrări și virulență acumulat aici și, probabil, nu numai aici.

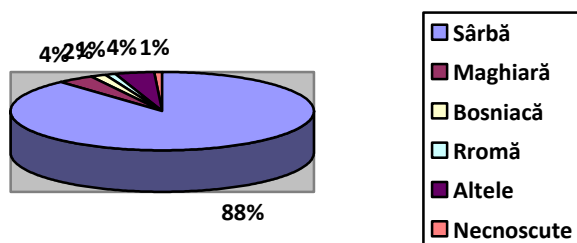
Nu insistăm asupra derulării evenimentelor care au recreat și refărămițat spațiul de aici. Dorim doar să atragem atenția că astfel de acumulări și de frustrări se mai află și prin alte zone ale Europei, iar actuala criză financiară, precum și comportamentul arbitrar și chiar dictatorial al unor lideri europeni în soluționarea crizei politice din România, ca și degradarea semnificativă a moralei politice în spațiul european, arată că speranța unui viitor sigur și lipsit de conflicte devine din ce în ce mai fragilă.

Serbia are o populație de 7.243.007 locuitori, situându-se pe locul 98 în lume, din 224 de state, în ceea ce privește numărul locuitorilor. :

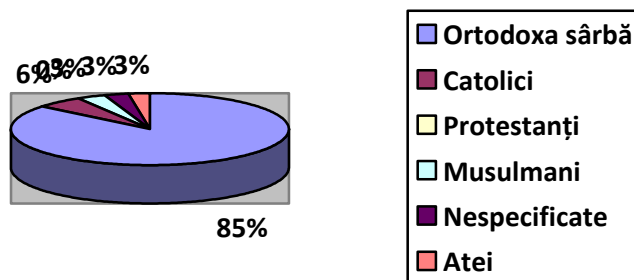
Situația populației după etnie este următoarea: sârbi 82,9%,maghiari 3,9%,rromi (țigani) 1,4%, iugoslavi1,1%, bosniaci 1,8%, muntenegreni 0,9%, alții 8% (diagrama de mai jos)

Limbi vorbite: sârba (limbă oficial) 88,3%, maghiara 3,8%,bosniaca 1,8%, rroma (țigăneasca) 1,1%, altele 4,1%,necunoscute 0,9%. După cum se observă, deși, pe Valea Timocului și în Voivodina există comunități de români (români vlahi) care vorbesc limba română / și nu un dialect al acesteia, în recensământul sârbesc nici măcar nu se pomenește de așa ceva. Sârbii din Banat și din Clisura Dunării vorbesc limba sârbă, iar în statisticile românești această limbă este luată în seamă și recunoscută ca atare.

Religii : ortodoxă sârbă 85%, catolică 5,5%, protestantă 1,1%, musulmană 3,2%, nespecificată 2,6%, altele, în care se inclus și ateii, 2,6%.

Serbia s-a dorit a fi un stat-nucleu în această parte a Europei, în jurul căreia să graviteze slavii de sud. Inițial, din federația slavilor de sud, trebuia să facă parte și Bulgaria. Dar, probabil puternica influență germană și orgoliul bulgăresc, ca și posibilă rivalitate cu Serbia în leadership-ul zonei, ca și alte cauze (prezența unui număr mare de islamici în spațiul bulgăresc, ca urmare a faptului că Bulgaria a fost 500 de ani sub Imperiul Otoman) n-au făcut posibilă această reuniune.

Probabil că frustrările Serbiei n-ar trebui să fie atât de mari. În Fond, Iugoslavia a fost o federație. O federație care s-a destrămat, ca și Uniunea Sovietică, fiecare țară având, de-acum, foaia ei de parcurs, drumul ei.

2.8. Croația

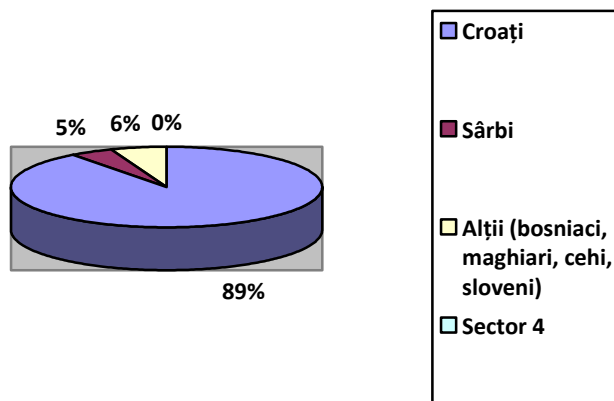
Spațiul croat a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar până la Primul Război Mondial. În 1919, a fost inclusă în Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor, care a devenit, în 1929 Iugoslavia. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ustașii au acționat împotriva sârbilor, dar partizanii au fost conduși de un croat, Iosif Broz Tito. Acest personaj legendar a reușit să creeze un nou suport de unitate pentru slavii de sud, fiind, la vremea respectivă unul din cei mai respectați oameni din Iugoslavia.

În 1991, Croația s-a separat de Iugoslavia prin acțiuni violente, la care armata federală a răspuns tot prin violență. Ultima enclavă sârbă în Croația – Krajna – a fost pur și simplu evacuată într-o noapte, prin folosirea unei stratageme. Croația și-a declarat independența față de Iugoslavia în 1991, dar războiul dintre formațiunile croate și armata federală a durat patru ani.

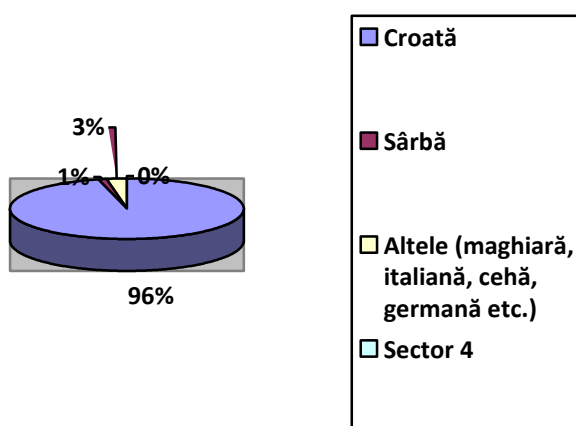
În aprilie 2009, Croația a aderat la NATO și în decembrie 2011, a semnat Tratatul de Aderare la UE, ratificat în ianuarie 2012. Probabil că în iulie 2013, după ce toate cele 27 de state vor ratifica acest tratat, va deveni membru al UE.

Croația are o populație de 4.475.611, fiind pe locul 124, din 224 de state, privind numărul locuitorilor.

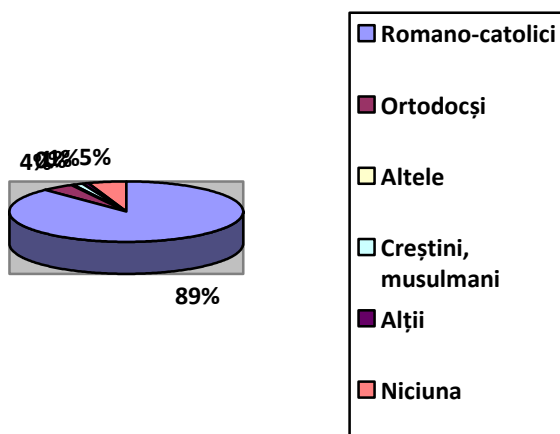
Potrivit recensământului din 2001, în Croația trăiesc următoarele **grupuri etnice**: croați 89,6%, sârbi 4,5%, alții (bosniaci, maghiari, sloveni, cehi, rromi) 5,9%.

Limbi vorbite : croată (limbă oficială) 96.1%, 1%, sârbă și altele (maghiară italiană, cehă, slovacă, germană) 2,9%.

Religii : romano-catolici 87,8%, ortodocși 4,4%, creștini 0,4%, musulmani 1,3%, altele nespecificate 0,9%, nici una 5,2% (2001 recensământ)

2.9. Slovenia

Și spațiul Sloveniei, ca și cel al Croației, a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar până în 1918, apoi au făcut parte din regatul sârbo-croato-sloven și din Federația Iugoslavia.

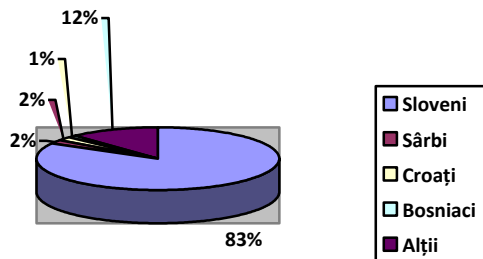
În 1991, după un război de zece zile, Slovenia a ieșit din Federația Iugoslavă și a devenit independentă. Slovenia a beneficiat, în timpul cât a făcut parte din federația Iugoslavă, de o economie

puternică. Are puternice legături istorice cu Europa de Vest. După obținerea independenței, Slovenia a devenit un stat modern și prosper, sprijinit puternic de Vest. A aderat în la NATO și la UE în 2004, iar în 2007 la zona euro.

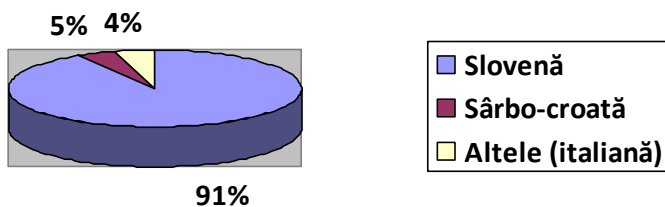
Slovenia este un fel de enclavă de prosperitate în zona balcanică și, de aceea, n-ar trebui inclusă în această zonă, ci mai degrabă în cea a Europei Centrale. Deși de origine slavă, această populație face parte din categoria slavilor care s-au occidentalizat și au ieșit d sub tutela panslavismului.

Slovenia este o țară e mică, dar foarte echilibrată din toate punctele de vedere. Are o populație de 1.992.690, fiind pe locul 147 în lume (din 224 de state).

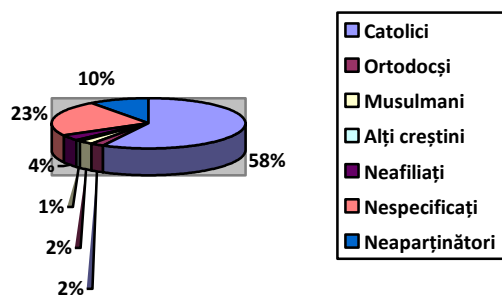
Potrivit recensământului din 2002, Structura pe etnii este următoarea: sloveni 83,1%, sârbi 2%, croați 1,8%, bosniaci 1,1%, alții 12%.

Limbi vorbite : limba oficială este cea slovenă 91%, sârbă și croată 4,5%, nespecificate 4,4%.

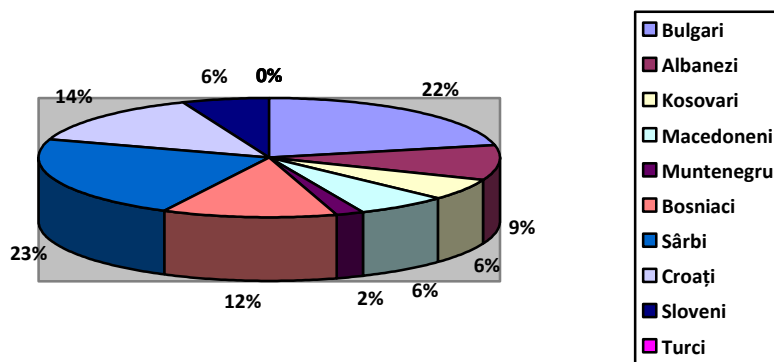
Religii : catolici 57,8%, musulmani 2,4%, ortodocși 2,3%, alți creștini 0,9%, neafiliați 3,5%, adepți ai unor religii nespecificate 23%, neapartenători la nicio religie 10,1%.

Situația etnicilor și grupurilor etnice în zona Balcanilor este aproximativ următoarea:

	TOTAL BALCANI	Bulgara	Albania	Kosovo	Macedonen i	Munten.	bosniaci	sârbi	croați	sloveni	Turci	Greci	Rromi	Alții
TOTAL populație	32.169.431	6.981.642	3.011.405	1.847.708	2.087.171	654.474	3.875.723	7.243.007	4.475.611	1.992.690				
Procentaj din totalul populației zonei	%	21,70272	9,361076	5,743676	6,488057	2,034459	12,04784	22,51519	13,91262	6,194359				
Etnici majoritari în țările respective	25351079	5.375.864	3.011.405	1.699.891	1.335.789	418.863	1.860.347	6.011.695	3.983.293	1.653.932				
Din totalul populației %	78,80487	21,20566	11,8788	6,705399	5,26916	1,652249	7,338335	23,71376	15,71252	6,524109				
Etnici în afară țărilor etniei mamă	5.654.598	0	665.498	0	0	0	197.117	1.958.814	582.454	19.926	642.017	90.342	341.880	1.156.550
% din TOTAL	17,57755	0	2,068728	0	0	0	0,612746	6,089054	1,810582	0,061941	1,995736	0,280832	1,062748	3,595183

Structura pe etnii a populației din zona Balcanilor se prezintă astfel într-o reprezentare grafică sumară:

Aparent, această distribuție nu spune mare lucru. În fond, lumea este în continuă mișcare, în continuă devenire. Populațiile cresc sau scad, când cresc, când scad, intră în raporturi de confluență, își construiesc un viitor comun, temându-se, în același timp, unele de altele. Dar, cum bine se știe, temerile sunt depășite, iar lumea merge înainte. Rețeaua, informația, cunoașterea și înalta tehnologie fac imposibil regresul și înlesnesc, ba chiar impun, accesul spre globalizare, spre universalizare. De aici nu rezultă neapărat că populațiile se îndreaptă spre o zonă cu entropie zero, deci spre moarte, spre dispariție, ci doar faptul că ies din izolare. Poate că ar fi foarte simplu ca, printr-un acord semnat de toate statele balcanice, să de desființeze frontierele, etniile și embargourile. Dar nimeni nu poate desființa memoria, sentimentele, rădăcinile și menderle vieții. Iar viața, în Balcani, a fost, este și, probabil, va rămâne, pentru încă foarte multă vreme, tumultuoasă, conflictuală și, uneori, chiar frumoasă. Dacă ar fi fost lăsați în pace, probabil că și Balcanii, ca oricare alt colțișor de pe planeta Pământ, ar fi devenit un colț de rai și nu un butoi cu pulbere.

Printre principalele caracteristici civilizaționale, culturale, geopolitice și de securitate ale spațiului balcanic pot fi, deci, situate, în opinia noastră, și următoarele:

- menținerea și chiar proliferarea unei conflictualități endogene induse, ca efect remanent al conflictualității strategice a imperiilor de odinioară;
- intersecția tensionată a spațiilor fluide ale unor expresii identitare autohtone induse ale celor patru identități civilizaționale (slavă, greacă, macedoneană și musulmană) care viețuiesc și supraviețuiesc tensionat în zonă;
- efectele de marginalizare crete de imperii și preluate, nolens, volens, de puterile europene ale secolului trecut;
- rănile adânci, create de-a lungul timpurilor, în memoria colectivă a acestor identități prin presiunile crete asupra lor de interesele strategice ale marilor puteri și de războaiele desfășurate aici;
- dezvoltarea economică inegală;
- efectul de falie strategică creată în timpul Războiului Rece etc.

Balcanii rămân, deci, o zonă cu un potențial încă semnificativ de conflictualitate. Este vorba nu doar de frustrările populațiilor de aici, ci și de presiunile care vin, voit sau nu, din tot felul de vecinătăți și de interese, unele în favoarea unei entități europene comune și nediscriminatorii, altele, pe firul revolut l istoriei, de refacere, în noi forme și formule a ceea ce a fost cândva. Nucleele acestei noi reconfigurații devin deja vizibile. Unele dintre ele sunt centre de distribuție energetică, altele centre culturale care adună în jurul lor valorile regiunii și dovedesc un potențial cultural impresionant, altele cultivă, insensibil, dar profund, într-o revenire subtilă la ceea ce a fost înainte de dezastru și de renașteri, discrepanțele și faliile generatoare de reîntoarceri la filosofia imperială de acum două secole.

3. Țări și organizații implicate nemijlocit în relația cu spațiul balcanic

Nicolae Iorga spunea că situația critică din Balcani nu se datorează populațiilor care locuiesc aici, ci se situează în afara Balcanilor. Zona Balcanilor nu poate fi nici decupată, nici izolată de continentul european, întrucât face parte nemijlocită din spațiul acestuia, din valorile și tragediile acestuia, așa cum au fost ele de-a lungul timpurilor. Balcanii au dat continentului european și lumii întregi valori deosebite, iar populațiile de aici au o cultură a lor și o civilizație a lor care, e drept, a fost deseori agresată, dar valorile ei sunt perene. Să ne amintim, spre exemplu, că, pe aceste meleaguri, în

satul Smilijan, de lângă Gospić, Croația, s-a născut Nikola Tesla, care era etnic sârb. Dar fiecare dintre aceste țări a dat lumii savanți și oameni foarte importanți, care au contribuit la progresul civilizației umane. Dar Balcanii și Carpații nu au fost lăsați niciodată - nici ieri, nici acum - să trăiască în plinătatea populațiilor lor, ci au fost obligați să suporte și să supraviețuiască în siajul puterilor imperiale, al conflictelor și războaielor. Dar istoria este cum a fost și nu putem da timpul înapoi.

3.1. Turcia

Pentru faptul că se află, cu o parte a teritoriului său, în spațiul Balcani, Turcia ar putea fi considerată a fi și o țară balcanică. Desigur, această afirmație nu este decât în foarte mică măsură adevărată. Turcia rămâne o țară islamică, situată la răscrucea a două continente - deci, o țară euro-asiatică -, cu o parte a teritoriului ei în Europa și cu un puternic cap de pod în Balcanii de Vest. La drept vorbind, pe fruntea Turciei nu pot fi puse orice fel de blazoane. Nici orice fel de coroane. Turcia este urmașa și moștenitoarea unui imperiu înfipt puternic în coasta Europei și a lumii, cu efecte importante, pe termen lung. Istoria popoarelor de aici, din Balcani, din această zonă de falie strategică între imperii - ne referim îndeosebi la vremea Imperiului Habsburgic și a celui Otoman, dar, într-o foarte mare măsură, a celui Țarist - este una de supraviețuire la uriașele presiuni exercitate de aceste imperii și de luptă continuă și dramatică împotriva lor.

Balcanii n-au suportat niciodată vreun jug, dar au fost tot timpul sub juguri și sub presiuni care au afectat grav existența, cultura și viața popoarelor de aici. Probabil că unii ar spune că, dimpotrivă, prezența acestor imperii, mai ales a celui Austro-Ungar, a avut un efect civilizator, dând popoarelor de aici un suport de cultură și accesul la valori pe care ele, aceste popoare, nu le puteau crea. Linia trasă de Huntington pe creasta Carpaților și prin inima zonei Balcanilor, pe fosta frontieră a Imperiului Austro-Ungar (acest imperiu făcând parte din civilizația occidentală, iar dincolo de linie situându-se civilizația ortodoxă și cea islamică), cu tot realismul ei logic, nu este, în fond, decât un efect al acelei mentalități care mai faliază și astăzi Balcanii.

Mai are oare Turcia vreun interes în Balcani? În afara conflictului ei frontalier și nu numai cu Grecia, mai menține și mai susține Turcia presiunile ei ancestrale asupra Balcanilor? S-au eliberat oare Balcanii de imperiile care i-au fărâmițat, i-au partajat și i-au dominat?

Sunt întrebări la care se poate da cu greu un răspuns tranșant. Cert este că Turcia se prezintă ca o țară puternică, foarte demnă, care se străduiește, pe de o parte, să rezolve marile probleme cu care se confruntă ea însăși, la ea acasă - mai ales problema kurdă -, dar și pe cele care-i revin, nolens, volens, din dinamica dramatică și, de atâtea ori, tragică a Orientului Mijlociu, a Orientului Apropiat, a Asiei Centrale și chiar a Orientului Îndepărtat. Turcia, o țară de peste 80 de milioane de locuitori, majoritatea islamici, are vecinătăți cel puțin neliniștite, astfel încât putem spune că nucleul fostului imperiu de odinioară se află încă la răscruce de uragane strategice și de presiuni ancestrale, cărora le face însă față cu bine, deținând supremația și inițiativa strategică în continua și discreta ei bătălie dintr-o zonă situată în cel mai complicat și mai tensionat spațiu strategic al planetei.

Turcia este singura țară din zonă care are resurse inepuizabile de apă (peste 120.000 de lacuri cu apă dulce și aproape toate locurile din care izvorăsc majoritatea fluviilor și râurilor care trec dincolo de granițele sale, inclusiv fluviile Tigru și Eufrat), în timp ce majoritatea vecinilor săi suferă de problema apei, pentru care, probabil, în viitor, la nivelul planetei sau al anumitor regiuni lipsite de această resursă vitală, se vor declanșa teribile războaie. Populația kurdă, care numără între 20 și 30 de milioane de oameni, se află, în majoritatea ei, în Turcia, dar și în vecinătățile apropiate (Siria, Irak, Iran și chiar în unele țări caucaziene). Turcia este una dintre țările importante din NATO (a doua armată, ca mărime) și candidată la Uniunea Europeană, cu rol important în gestionarea conflictualității din zonă. În acest sens, Turcia este aliatul principal al Statelor Unite și, cu toate schimbările care au survenit relativ recent în orientarea sa strategică, nu încapă nicio îndoială că ea va continua să-și consolideze puterea și influența în zonă.

Rolul Turciei în Balcani este unul foarte important, atât prin faptul că ea deține strâmtoarele și un teritoriu-pivot în spațiul european, dincoace de Bosfor și Dardanele, cât și prin prezența semnificative a unei populații de religie islamică în zonă și, efectiv, prin creșterea numărului populației europene care provine din Turcia (numai în Germania se găsesc peste cinci milioane de turci).

Astăzi, Turcia nu mai duce o politică imperială. De la Atatürk înapoi, Turcia a devenit, cel puțin la nivelul elitelor intelectuale și conceptului civilizațional, o țară modernă și foarte activă.

Contribuția ei la forțele NATO, la echilibrul strategic al zonei și la controlul strategiei NATO al unei regiuni extrem de complexe, cum este cea a Mării Negre, este remarcabilă.

Dincolo de aceste considerații, populațiile turcice dintr-un teritoriu foarte vast, care cuprinde o mare parte Asia Centrală și chiar zona uigură (regiunea Xianjiang situată în China, de fapt, cea mai mare regiune autonomă din China) creează, pentru Turcia, atât un suport prin care să-și extindă influența (ceea ce este foarte important din punct de vedere strategic), cât și unele responsabilități în ceea ce privește generarea unei anumite politici pentru protecția mediului de securitate, într-o zonă relativ instabilă și chiar tensionată, care face parte din vechiul foaier perturbator al Antichității și Evului Mediu, situat undeva între nordul Mării Caspice și Extremul Orient.

Turcia s-a retras demult din cea mai mare parte a Balcanilor, iar Imperiul Austro-ungar a dispărut. De aici nu rezultă că urmașii celor două imperii și chiar cei ai Imperiului Țarist și-au luat complet mâna de pe Balcani, că au uitat de popoarele de aici, ci doar faptul că, în aceste vremuri, geopolitica zonei Balcanilor are cu totul alte coordonate. Fiecare dintre țările-urmeșe ale imperiilor de care vorbim aici este preocupată, în primul rând, de propria sa securitate și de asigurarea condițiilor necesare pentru a-și asigura toate suporturile posibile de dezvoltare durabilă, inclusiv prin influența pe care continuă s-o aibă asupra spațiilor care le-au aparținut odinioară.

Turcia face acest lucru într-un mod discret și chiar benefic, având un rol foarte activ, atât în zona Mării Negre, cât și în cea a Balcanilor, în cea a Mediteranei și în cea a Asiei Centrale. Să nu uităm că oleoductul Baku-Ceyhan trece prin Turcia, iar proiectul Nabucco de asemenea. Turcia devine, ca și Austria (țările-nucleu ale celor două imperii de odinioară) centre de distribuție a resurselor energetice vitale – gaz și petrol –, iar Rusia continuă să fie principalul furnizor și transportator. Ce asociație fericită! De unde rezultă, într-un fel, că tot ce-a fost imperial nu piere!

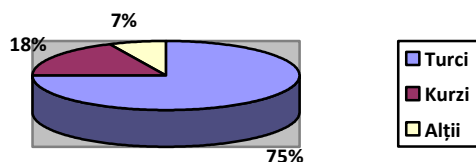
Așa cum afirmam mai sus, Turcia are o populație de 80.694.485 locuitori, fiind pe locul 17 în lume în ceea ce privește numărul locuitorilor.

Grupuri etnice existente în Turcia sunt următoarele: turci 70-75%, kurzi 18%, alte minorități 7-12%.

Limbi vorbite: turcă (limba oficială), kurdă și alte limbi minoritare.

Distribuția populației pe religii este următoarea: musulmani 99,8% (cea mai mare parte sunniți), alții 0,2% (cea mai mare parte creștini și evrei).

Grafic, această distribuție, în procente, se prezintă astfel:

Datele nu sunt însă foarte precise. Etnicii majoritari turci sunt estimați a reprezenta între 70 și 75%, de unde rezultă că s-ar putea ca, în Turcia, procentajul celorlalte minorități, în afară de cea kurdă, să ajungă la 12%.

Dacă la populația de etnie turcă din Turcia se adaugă și populația turcă din afara țării, precum și populațiile înrudite cu turcii, îndeosebi din Asia Centrală, atunci s-ar putea ca, în evaluarea presiunilor populaționale turcice care se exercită în noile reconfigurări geopolitice, inclusiv asupra Balcanilor și a întregii Europe, să fie mult mai mari. Spre exemplu, numai în Germania se găsesc, după unele date, în jur de cinci milioane de turci. Aceste presiuni n-ar trebui să constituie o problemă. La urma urmei, cei cinci milioane de turci care se află în Germania au căutat acolo un loc de muncă. Rețeaua, transnaționalizarea economiei și multinaționalele asta fac. Amestecă populațiile și dau posibilitatea fiecărui om să muncească acolo unde este cel mai bine pentru el. Acest trend nu mai poate fi stopat. Evident, el intră în contradicție flagrantă cu politica statelor, dar nici această politică nu este bătută în

cuie. Turcia deja și-a flexibilizat atitudinile, căutând să pătrundă din ce în ce mai mult, prin finanțarea unor programe, în toate zonele importante din punct de vedere strategic pentru ea. Prin Bosnia și nu numai, Turcia și întreaga lume musulmană au un cap de pod foarte consistent pe teritoriul european, nu neapărat pentru pregătirea unei invazii, ci pentru cultivarea unui concept de proiecție a puterii.

3.2. Rusia

Rusia este o țară foarte mare, practic, cea mai mare de pe Terra, privind suprafața și resursele. Implozia comunismului și desființarea Imperiului Roșu, cum îl numesc unii cercetători¹, au fost, considerăm noi, necesare pentru Rusia. Susținem acest lucru, întrucât Rusia nu are nevoie nici de colonii, nici de resurse. Nevoile Rusiei țin de formatarea unei forțe moderne (economice, informaționale și militare) care să-i asigure, în continuare, un rol important în ecuația puterii mondiale, ieșirea nestingherită la oceanul cald și o remarcabilă capabilitate de proiectare a forței. Rusia veche, tradițională, ca țară eurasiatică, s-a aflat dintotdeauna în confruntare și în parteneriat cu Vestul, jucând un rol foarte important în geopolitica europeană și euro-asiatică. Odinioară, Rusia își dezvoltă un concept strategic, având în vedere (ca și Vestul) patru mari coridoare strategice:

a. Coridorul sau *culoarul strategic baltic*, care asigură ieșirea, prin nordul continentului, adică prin Marea Baltică, la Oceanul Atlantic, adică la unul dintre oceanele calde, și, invers, care permite Vestului, să efectueze o manevră strategică maritimă, în folosul culoarului strategic central-european, pentru a pătrunde în *heartland*;

b. *Culoarul strategic central european*, care începe de undeva din Galiția Occidentală (Nordul Ucrainei de azi și al României), trece pe la nord de lanțul muntos european, adică prin centrul platoului european, are drept ax marile capitale europene de pe această direcție strategică (Varșovia, Berlin, Paris) și se oprește în Normandia. Invers, asigură centrarea și concentrarea forțelor Vestului pentru ca, într-o eventuală confruntare strategică de tipoul celor două Războaie Mondiale, pentru a pătrunde în *heartland* și în zona resurselor;

c. Culoarul strategic al Dunării, adică axul fluvial al Europei, cu importanța sa uriașă, atât în transport, cât și în acțiunile de tip economic, civilizațional și militar.

d. Culoarul strategic maritim (Marea Neagră, Marea Mediterană, cu gâtuitura Bosfor/Dardanele, care asigură Estului ieșirea la Atlantic, deci la Oceanul lumii și manevra strategică maritimă în folosul culoarului strategic central-european, iar Vestului, de bușeu spre zona Mării Negre și de aici spre Marea Caspică, vastitatea Asiei Centrale și a continentului asiatic.

În prima mare rocadă strategică între trei din cele patru culoare (Central european, al Dunării și maritim de sud) se situează teritoriul românesc dintre Prut și Nistru.

Al doilea mare spațiu deopotrivă de manevră strategică și operațională, dar și de rocadă între culoarul maritim de sus și cel dunărean o constituie spațiul balcanic.

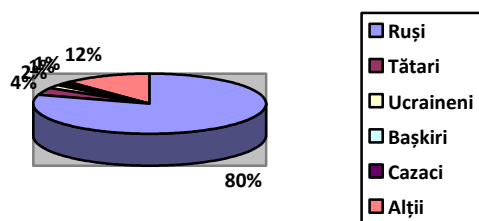
Subliniem aceste lucruri, întrucât vremea coridoarelor sau culoarelor strategice nu a trecut, ci doar s-a reactualizat. E drept, e greu de presupus că, în epoca rachetelor strategice și armelor nucleare, a laserilor și sistemelor de amplificare a undelor și altor arme de pe planșetele cercetătorilor de care, probabil, habar n-avem, se vor mai desfășura diviziile și corpurile de armată pe astfel de spații imense. Probabil că, în viitor, nu vom mai asista la astfel de desfășurări. Războiul bazat pe Rețea, cum numim noi noul război, simplificând un pic lucrurile, se bazează pe o bătălie în spațiul controlului strategic și nu pe acțiunile propriu-zise din spațiul tactic. Aceste coridoare strategice au, astăzi, o altă utilitate. Ele sunt folosite, se pare cu destul succes, în geopolitica energetică. Astfel North Stream trece exact prin coridorul strategic baltic și leagă resursele energetice din Rusia de partenerul strategic german, inamicul din cel de-Al Doilea Război Mondial, dar coparticipant la teoria și practica *heartland*-ului, în timp ce proiectul South Stream, care va trece exact prin Marea Neagră, realizează o conexiune, în domeniul resurselor energetice între Est și Vest, pe acest culoar. Austria, țară situată, deopotrivă, pe culoarul strategic al Dunării și pe cel central european este deja țară de tranzit energetic, iar Turcia, așa cum am subliniat mai sus, candidează cu succes pentru funcția de țară de tranzit energetic pe coridorul de Sud și, în același timp, la confluența celor trei mari grupuri de interese strategice fundamentale: estice, vestice și ale Orientului Mijlociu și Apropiat.

¹ Florian Gârț, *Satan contra antihrist*, Editura Obiectiv, Craiova, 2012

Aceste realități arată că problema Balcanilor nu este una de tip izolat sau doar una a Uniunii Europene, ci implică realități și interese care vin din istorie și se proiectează în viitor. Chiar dacă Rusia nu mai pare strict interesată de problema Balcanilor (Uniunea Europeană, NATO și, prin NATO, Statele Unite făcând aici cărțile unui joc cu miză importantă), majoritatea populației țărilor de aici este slavă, iar rușii nu vor renunța niciodată nici la panslavism, nici la istoria, nici la necesitatea de a se recunoaște și a se respecta rolul lor în scoaterea Balcanilor de sub stăpânirea turcească. Parteneriatul Rusia Germania va avea, fără îndoială, și un efect balcanic.

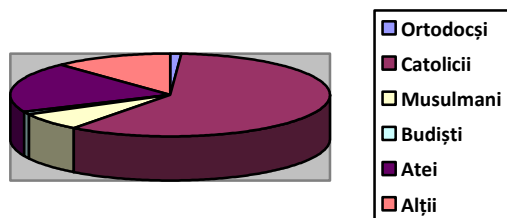
Rusia are o populație de 142.500.482 oameni, situându-se pe locul 9 în lume, în ceea ce privește numărul locuitorilor.

Potrivit datelor recensământului din 2002, **distribuția pe etnii a populației Rusiei** este următoarea: ruși 79,8%, tătari 3,8%, ucraineni 2%, bașkiri 1,2%, cazaci 1,1%, altele sau nespecificate 12,1%. Grafic, situația se prezintă astfel:

În Rusia, limba oficială este cea rusă. Se vorbesc însă și unele limbi minoritare.

Religii : Potrivit unui sondaj², 83% din populația activă rusă se declară a fi creștină, din care mai mult de 50 % ortodocși, dar nu de "toate zilele". Majoritatea acestora o reprezintă populația în vârstă. În jur 10% dintre ruși se declară atei, 3,5% musulmani, 0,4% budiști, și 0,3% catolici.

Aceste distribuții nu par a fi esențiale. Dar panslavismul – care nu se bazează numai pe ortodoxism – face parte din strategia de putere și de influențare a Rusiei, din interesul ei important. Prin panslavism, Rusia reușește să mențină activă flacăra civilizației slave, chiar dacă societatea modernă se bazează pe alte principii și pe alte valori, cum ar fi cele ale economiei de rețea, ale circulației libere a forței de muncă, ale resurselor și înaltelor tehnologii etc. Nici Rusia nu este străină de aceste principii, dar, dincolo de ele, există unele repere de la care această uriașă țară nu se abate. Unul dintre aceste repere în reprezintă tocmai panslavismul.

3.3. Ungaria

De când s-a constituit această țară prin cele șapte sau 14 triburi ugro-finice care a descălecat aici, cum spun ungurii, venind de undeva din zona munților Ural, atitudine ei a fost totdeauna ofensivă, expansivă și extrem de arogantă. Sedentarizarea lor în Câmpia Panoniei, peste populațiile

² <http://www.crestinortodox.ro/stiri/ariepiscopia-alba-iulia/religia-rusia-potrivit-unui-sondaj-73337.html>

existente aici, n-a reprezentat tocmai o sedentarizare, ci constituirea unei baze de plecare la acțiuni ofensive în Est, în Vest, în Sud și în Nord. În vremea Imperiului Austro-Ungar, Budapesta a prosperat și, deși populația maghiară din teritoriul Ungariei de atunci reprezenta doar ceva mai mult de 30 la sută, dominația ei era clară, iar politicile și strategiile de maghiarizare a populațiilor autohtone făceau parte din interesul vital al Ungariei milenare.

După destrămarea Imperiului Austro-Ungar, în țările care au făcut parte din acest imperiu, inclusiv în Principatul Transilvaniei, au rămas puternice enclave locuite de maghiari sau de populația maghiarizată, care reprezintă adevărate capete de pot în lupta Ungariei pentru refacerea Ungariei Mari, a Ungariei imperiale sau măcar pentru destrămarea țărilor care s-au întregit după Primul Război Mondial. Ungaria a devenit, după Primul Război Mondial, o țară revanșardă și folosește toate mijloacele posibile și imposibile pentru distrugerea țărilor din jur, mai ales a României, dar nu numai.

Această politică este clară ca lumina zilei și nu trebuie demonstrată. Ea este exprimată destul de tranșant, iar presiunile exercitate de vecinii noștri din Vest sunt destul de mari. Destruirea Iugoslaviei și dezmembrarea de catifea a Cehoslovaciei i-au venit ca o mânășă. A mai rămas doar România. De aceea, politicienii și strategii de la Budapesta, împreună cu toți cei care-i susțin, fac tot posibilul pentru a demonstra că Ardealul nu este și nu a fost niciodată românesc și că i-ar sta foarte bine dacă s-ar separa de România. A reușit parțial ruperea unei părți din Ardeal, în 1940. Și, probabil, revanșarii de la Budapesta și de prin alte locuri cred – sunt chiar convinși – că o nouă rupere a României este nu numai posibilă, ci chiar necesară.

De aceea, politica europeană de regionalizare, înțeleasă altfel decât este ea cu adevărat, le vine ca o mânășă acestor revanșari. Numai că România nu s-a constituit din lipirea unor state deja existente, ci prin întregirea spațiului românesc, prin soluționarea corectă a unei nedreptăți uriașe a istoriei, începută încă din vremea atacului roman asupra Daciei. Probabil că românii nu vor auita acest adevăr.

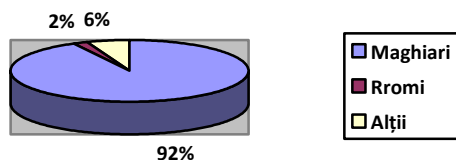
Cumpărarea românilor și a pământului lor, oferirea pe scară largă a cetățeniei maghiare românilor din Transilvania, sărăcirea populației și a țării (naturală sau artificială), depozitarea poporului român de averile și de valorile sale, încurajarea și chiar forțarea fenomenului migraționist dau apă la moară acestei politici revanșarde maghiare și nu numai. Sper că cei în drept se vor trezi la timp, înaintea celui de-Al Treilea Război Mondial fierbinte...

Evident, această atitudine are rezonanțe dintre cele mai complexe și mai diferite și în spațiul Balcanilor. Politica Uniunii Europene în legătură cu acest spațiu, în afară de Pactul de Stabilitate și de alte câteva măsuri neînsemnat pentru nivelul strategic, n-a făcut mare lucru.

Desigur, integrarea țărilor de aici în Uniunea Europeană este un concept de mare importanță (Balcanii nu pot fi stabiliți decât printr-o astfel de integrare), dar bulversarea frontierelor politice, conceperea și implementarea a fel de fel de politici, care de care mai complicată și mai nerealistă, în condițiile existenței unui astfel de spirit revanșard, poate genera, în anumite condiții, un nou butoi cu pulbere atât în Balcani, cât și în Carpați.

Ungaria are o populație de 9.939.470, situându-se pe locul 87 în lume, din 244 de state.

Distribuția pe etnii a acestei populații este următoarea: maghiari 92,3%, romi 1,9%, alții 5,8%. Această distribuție spune foarte mult în legătura cu politica populațională a Ungariei, dar aceasta-i realitatea și ea trebuie luată ca atare.

Limbi vorbite: maghiară 93,6%, altele sau nespecificate 6,4%.

Din punct de vedere al confesiunilor religioase, cetățenii Ungariei sunt: romano-catolici 51,9%, calviniști 15,9%, luterani 3%, greco-catolici 2,6%, alții 1%, aparținători ai unor confesiuni nespecificate 11,1%, neafiliați la nicio confesiune 14.5%.

Poate că Ungaria, ca stat membru al Uniunii Europene și al NATO, nu poate promova, în mod oficial, politici antiromânești și antieuropene, dar pozițiile anumitor personalități și cercuri din această țară și de aiurea, cărțile scrise și apărute în diverse părți ale lumii, legitimația de maghiar, cetățenia acordată nemaghiarilor, valorificarea, prin unele personalități extremiste din România și de prin alte părți, a unor realități deformate cu intenție sau care permit un anumit tip de interpretare, atitudine anti-Trianon și foarte multele lucrări scrise pe această temă arată care sunt, de fapt, intențiile vecinului nostru din Vest, care vizează, probabil un nou dictat în defavoarea statului unitar român. Pentru că românii sunt singurii din întreaga zonă carpato-balcanică-dunăreană care nu reacționează aproape în nici un fel la această ofensivă hungaristă nestăpânită și extrem de periculoasă.

3.4. Germania

Germania este o țară europeană cheie din punct de vedere strategic. Complexele celui de-Al Doilea Război Mondial au trecut demult. Germania de azi nu are nicio legătură cu cea de atunci, deși plătește și acum consecințele aceluși război revanșard pustiitor, care a adus Europa în pragul unui dezastru de mari proporții, mai ales dacă Germania era lovită de bombele atomice de la Hiroshima și Nagasaki...

Dar timpurile acelea au trecut și, probabil, n-ar trebui să ne mai gândim la ele. Germania de azi, reconciliată cu Franța, este motorul economic al Uniunii Europene, chiar dacă politica sa de austeritate pentru ieșirea dintr-o criză care n-are nicio justificare pentru unele dintre țările europene, impuse însă tuturor, a produs, la un moment dat, o falie între membrii marcanți ai acestei comunități. Odată cu venirea socialiștilor la putere în Franța și cu atitudinea anti-austeritate a 12 țări, dar și a altora, se pare că Uniunea Europeană, fără să de îndepărteze prea mult de calea germană, a adoptat o politică axată pe dezvoltare durabilă, pe relansare economică și crearea unor noi locuri de muncă. Dar, datorită unor dezechilibre produse de ciudățeniile unui sistem financiar care poate duce rapid unele țări în faliment, Grecia, Portugalia, Spania, Cipru și chiar Italia, la care se adaugă și România (din afara zonei euro), întâmpină unele probleme extrem de dificile care pun în pericol atât moneda europeană, cât și politicile care configurează sau reconfigurează viitorul continentului european.

Nimeni nu se îndoiește că Uniunea Europeană este o soluție pentru toate țările europene, pentru continent și, considerăm noi, pentru întreaga omenire, întrucât forța de 500 de milioane de oameni a UE și a PIB-ului său actual de 15.630 de miliarde de dolari, la paritate cu PIB-ul SUA de 15.660 de miliarde de dolari, constituie nu doar un factor de echilibru economic și financiar global, ci și unul de construcție durabilă pentru toate țările Uniunii.

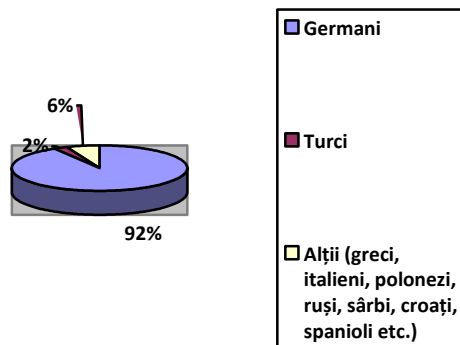
Ceea ce reprezintă însă un sistem de provocări endogene uriașe este dinamica interioară, greu de armonizat și de echilibrat (este vorba, desigur, de un echilibru dinamic) a repartiției interioare a efortului, beneficiilor și riscului generat de provocări și de fizionomia riscului. UE nu reușește să echilibreze situația economică, financiară și strategică, datorită incapacității sale de a gestiona diferențele și de a înțelege că nu poate fi posibilă o unitate a continentului decât în situația în care statele ajung la niveluri compatibile de dezvoltare. Or, interesul unor dintre marile companii și al unora dintre bănci, care trece pur și simplu dincolo de realitățile efective ale continentului și ale fiecărei țări în parte, s-ar putea să transforme Uniunea într-o bază de date folositoare pentru sustenabilitatea unor reconfigurări de un nou tip imperial, necunoscut până acum de omenire, în care rețeaua și centrele vitale ale acesteia, situate în unele dintre marile capitale, să dicteze un comportament de centru și altul de periferie, redimensionând totul, potrivit noilor cerințe de rețea, în care periferiile suportă efectul și centru gestionează cauzele.

Fără îndoială, Germania este unul dintre principalii arhitecți ai unei astfel de structuri cu geometrie integrată.

Populația: Germania are o populație de 81.147.265, fiind pe locul 16 în lume din cele 244 de țări.

Distribuție etnică: Germania pare a fi unul dintre statele locuite în întregime de etnia germană. Dar câte ceva s-a mai schimbat pe ici pe acolo. La ora actuală, 91,5% din populația țării este constituită din etnici germani, în timp ce numărul turcilor stabiliți în Germania, deci deveniți cetățeni

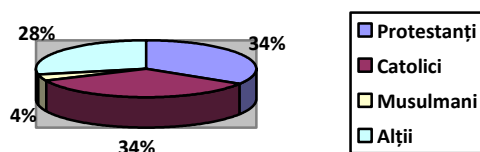
germani, reprezintă un procent de 2,4%. Un procent de 6,1% îl constituie populațiile de etnie greacă, italiană, poloneză, rusă, sârbo-croată, spaniolă etc.

Limbi : În Germania, se vorbește limba germană.

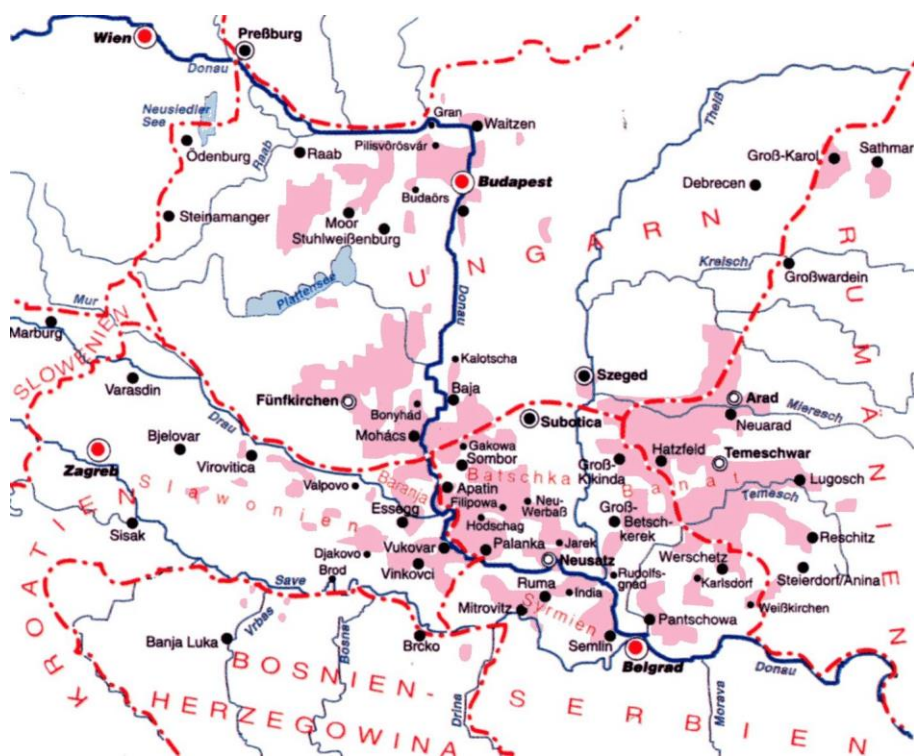
Religii : protestanți 34%, romano-catolici 34%, musulmani 3,7%, neafiliat sau alte 28,3%

După cum se vede, populația țării este relativ omogenă, iar distribuție pe confesiuni arată, de fapt, un suport religios partajat. Musulmanii reprezintă un procentaj mic, dar, în cifre absolute, la nivelul întregii populații reprezintă aproape două milioane.

Germania are foarte bune legături cu Ungaria, cu Croația, cu Slovenia și cu Bulgaria și este posibil ca politicile și strategiile acestor țări să se bazeze foarte mult pe sprijinul tradițional german. Aceste legături sunt foarte vechi și nu țin numai de participarea comună, de aceeași parte, în marile războaie, ci și de interesul german pentru culoarul strategic dunărean (în fond, Dunărea izvorăște din Munții Pădurea Neagră, care se află în Germania), în care conceptul de mitteleuropa (Europa Centrală) are în vedere și o extensie către țările periferice, care fac parte, într-o formă sau alta, din spațiul de siguranță strategică pentru Germania. Balcanii rămân, astfel, pentru Germania, în primul eșalon strategic defensiv dar mai ales ofensiv. Nu este vorba neapărat de o ofensivă sau de o defensivă în sens tradițional, ci mai degrabă de o construcție geopolitică, în care marile puteri ale Europei, chiar și ale Europei Unite (care ar trebui să excludă noțiunea de mare putere, în sensul ei de stat-mare putere), rămân nuclee esențiale, pivoți sau, mai precis, centre generatoare de putere europeană esențială, în care periferiile sunt doar spații de siguranță apropiată, de alimentare, desfacere și de piață.

Iată, în harta de mai jos, dimensiunea estică a Europei Centrale, cu prima parte a arealului balcanic – Balcanii de Vest – chiar pe falia strategică tradițională, citată atât de exact și de Huntington, între Balcanii civilizației vestice și Balcanii civilizației estice.

Sursa: http://kulturstiftung.donauschwaben.net/images/historische_siedlungsgebiete.jpg

3.5. Italia

Italia este, în opinia noastră, o țară cu totul specială din punct de vedere geopolitic și geostrategic. Italia se află pur și simplu ca un intrând în coridorul strategic maritim, pe care, practic, încă din vremea Imperiului Roman, îl controlează. Noțiune de control geopolitic și geostrategic nu trebuie înțeleasă însă în mod rigid, ci în complexitatea ei. Aici, ca și în Turcia, se află baze ale NATO, aceste două țări – la care se adaugă acum și Bulgaria și România – constituind pivoți importanți în controlul strategic al unei dintre cele periculoase zone ale planetei. Spunem acest lucru întrucât aici, în arealul mediteranean și în vecinătățile acestuia se află, în afară de marile probleme ale Balcanilor și Adriaticii, și alte probleme mult mai mari și mult mai greu de soluționat. Este vorba de problema conflictului arabo-israelian, de problemele nordului Africii, de cea a Canalului de Suez, de problema siriană, de problema kurdă și, în ultimă instanță, de o falie strategică săpată între lumea musulmană și civilizația europeană, cu efectele uriașe ale rănilor de război, încă nevindecate de istorie.

Desigur, Italia are interese și în Balcani, mai ales în zona albaneză, dar și în Adriatica, păstrând o legătură tradițională cu populația slovenă.

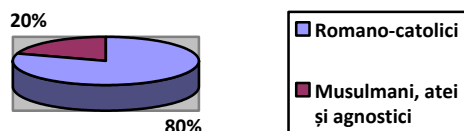
Italia a participat la soluționarea crizei albaneze din 1993 și la soluționarea celorlalte crize din Bosnia și Kosovo. Balcanii se află în vecinătatea Italiei, iar Marea Adriatică, Trieste și gâtuitura de la Udine a acordă acestei țări o importanță cu totul specială în perspectiva unei confruntări Est-Vest, pe aici trecând axul principal al teatrului de operații de Sud-Vest al Tratatului de la Varșovia din acea vreme. Avioanele NATO care au lovit Armata generalului Ratko Mladic în toamna anului 1995 și Iugoslavia (Serbia și Muntenegru, în primăvara și vara anului 1999 au decolat de pe portavioane și de pe aerodromurile NATO din Italia.

Italia, Germania, Austria, Ungaria, Turcia și, într-o oarecare măsură, Bulgaria și România, sub vizorul strategic al Uniunii Europene, al NATO, al Statelor Unite și al Rusiei, alcătuiesc, într-un fel, cordonul de ameliorare strategică a faliei Balcanilor, îndeosebi în zona Balcanilor de Vest.

Italia are o **populație** de 61.482.297, fiind pe locul 23 în lume.

Italianii vorbesc **limba italiană** (limba oficială) care are câteva dialecte, mai ales în nord și în sud. Se mai vorbește germana în regiunea Tretino-Alto Adige, franceza, în zona Valle d'Aosta și slovena în zona Trieste-Gorizia. În cadrul populației din Italia sunt incluse și grupuri mici de germani, francezi, sloveni și greci.

Religii : creștini predominant romano-catolici 80% (cu grupuri foarte mici de Martorii lui Iehova și protestanți), musulmani NEGL, ateii și Agnosticii 20%

3.6. Romania

După părerea noastră, România nu face parte din spațiul balcanic. Din foarte multe puncte de vedere, România se deosebește esențial de țările balcanice, chiar dacă are o istorie comună cu acestea și, în multe privințe, împărtășesc aceleași valori. România, cu provinciile sale istorice, s-a situat, în vremea imperiilor, între cele trei mari imperii – Rus, Habsburgic și Otoman – doar o parte din teritoriul său (Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul și Basarabia, vremelnice și Dobrogea) fiind inclusă în respectivele imperii. În rest, țara a fost sub suzeranitate, sub protecție etc., cam cum erau toate țările neîntregite, fracționate din acea vreme. De la 1812, Basarabia a fost inclusă în Imperiul Rus, în primul rând pentru faptul că se constituia în prima rocadă strategică între trei din cele patru culoare strategice de care am vorbit mai sus (central-european, al Dunării și cel maritim – Marea Neagră, marea Mediterană).

Imperiul Țarist a încurajat schimbarea naturii populației de la gurile Dunării, din zona basarabeană, îndeosebi în județele Cahul și Ismail, și în nordul Bucovinei, pentru a stăpâni pe vecie intrarea în cele trei mari culoare strategice.

Moldova dintre Prut și Carpați a fost menținută de Imperiul Rus ca zonă de siguranță strategică sau zonă-tampon la granița cu imperiul Austro-Ungar. O asemenea zonă trebuie să fie suficient de mare pentru a permite manevra strategică pe linii exterioare, dar nu prea mare, pentru a nu pune probleme de suveranitate și independență sau pentru a întreprinde acțiuni de amploare împotriva imperiului respectiv.

Țara Românească, situată între Dunăre și Carpații Meridionali se constituia în zonă de siguranță strategică, la nord de Dunăre, pentru Imperiul Otoman, care era interesat îndeosebi de zona balcanică pentru o atitudine ofensivă de-a lungul Dunării, spre Budapesta și spre Viena. Rocadele operaționale pe această direcție strategice dintre cele două culoare strategice se situau de-a lungul Văii Timocului, de-a lungul fluviilor Drina și Vardar etc.

Aceste zone de siguranță strategică erau vasale celor două imperii, practic, care le gestionau efectiv. Imperiul Austro-Ungar nu le putea folosi în nici un fel ca zone tampon sau ca zone de siguranță strategică. Și atunci, între cele trei culoare strategice de care am amintit mai sus, ei au realizat o zonă de siguranță strategică interioară, în Carpații de Curbură, cam prin zona județelor Covasna, Harghita și o parte din Mureș, de azi. Această zonă era, pe de o parte, una de flexibilitate strategică și, pe de altă parte, o zonă centrală din care se puteau întreprinde manevre pe linii interioare către cele trei culoare strategice. În plus, zona era și un fel de bază de plecare, în eventualitatea unei ofensive austro-ungare spre Poarta Focșanilor și Gurile Dunării, pentru a stăpâni în întregime culoarul strategic al Dunării și pe cel maritim și a avea ieșire la încă o mare, la Marea Neagră. Era un vis mai vechi al Imperiului Habsburgic și a celui Austro-Ungar, care i-a succedat.

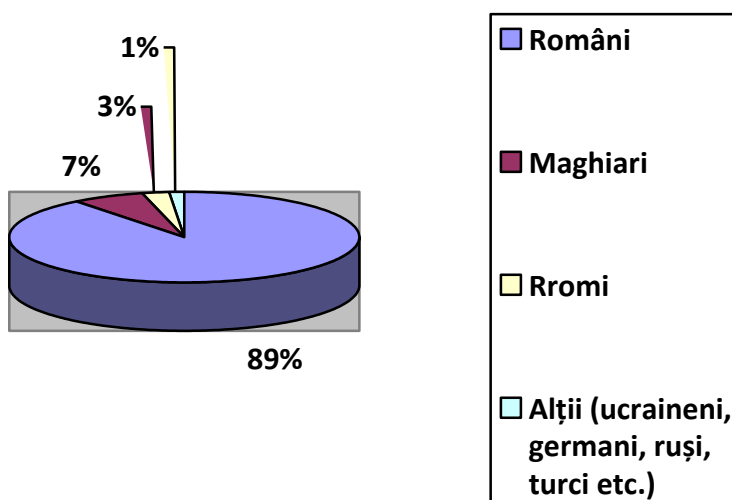
În aceste condiții, leagănul românilor, spațiul carpatic, avea alt rol geopolitic și geostrategic și, de aceea, dar și din foarte multe alte motive, care țin de originea românilor, de vocația lor, de civilizația lor, diferită de cea a popoarelor slave din Balcani, țara noastră, credem noi, nu trebuie inclusă în spațiul balcanic. De aici nu rezultă însă că ea nu are nici un rol în fizionomia și filosofia acestui spațiu. Lupta comună a creștinătății împotriva Imperiului Otoman, participarea efectivă a

României, alături de Rusia, la Războiul Ruso-Turc din 1877-1878, la războaiele balcanice, la cele două Războaie Mondiale, la consolidarea relațiilor de bună vecinătate, dar și la soluționarea unor tensiuni și a unor momente dramatice din zbuciumata istorie a acestui spațiu generează o puternică zonă de conexiune și de consonanță a acestor areale.

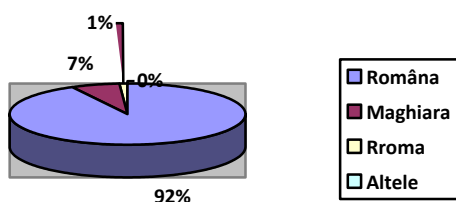
Astăzi, Turcia, Bulgaria, România, Grecia, Croația, Slovenia și Ungaria – țări care au o bogată istorie comună – sunt membre NATO, împărtășind aceleași valori euro-atlantice, dar, într-un fel, urmându-și fiecare drumul său. Există, în interiorul acestui spațiu, ca și în vecinătatea lui, probleme nerezolvate, efecte ale unor războaie sângeroase, răni încă nevindecate, dar și o mulțime de temeri, unele dintre ele încă emergente și azi.

România are o populație de 21.790.479, în scădere drastică față de populația din 1989, situându-se pe locul 56 în lume, din 244 state.

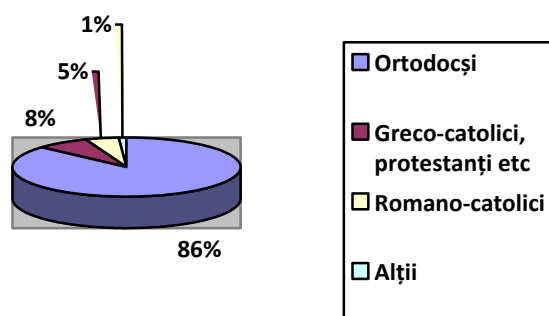
Grupuri etnice: români 89,5%, maghiari 6,6%, rromi 2,5%, ucraineni 0,3%, germani 0,3%, ruși 0,2%, turci 0,2%, alții 0,4%.

Limbi : româna (limba oficială a statului român) 91%, maghiara 6,7%, rroma 1,1%, altele 1,2%.

Religii : ortodocși 86,8%, greco-catolici, protestanți etc. 7,5%, romano-catolici 4,7%, alții 0,9%, care nu aparțin niciunei religii 0,1%.

Ca și altădată, România poate juca un rol important în normalizarea situației din spațiul balcanic, în transformarea faliilor strategice de odinioară în confluențe. Sperăm că o va face, spre binele ei și al tuturor popoarelor din această zonă aruncată mai totdeauna la coșul de gunoi al istoriei.

3.7. Uniunea Europeană

Uniunea Europeană este, de fapt, nu doar o realitate și o identitate europeană care contează și va conta profund în noua reconfigurare a lumii, ci și un patrimoniu comun al popoarelor din Europa, un depozitar al unei mari culturi, un creator de civilizație. De aceea, este greu de înțeles cum, sub ochii uimiți ai acestui continent întemeietor de civilizație, a avut loc, în plină destrămare a comunismului și revenirii la valorile vechi, tradiționale, un război atât de crunt cum a fost cel care a dus destrămarea Iugoslaviei. Europa n-a mișcat un deget pentru a pune capăt ostilităților, iar dacă a încercat să facă ceva, a făcut-o după, iar efectele au fost ele însele generatoare de noi tensiuni și de noi catastrofe. Încă odată, ca și în preziua Primului Război Mondial, spațiul balcanic, mai exact, spațiul slavilor de sud a surprins cancelariile occidentale și aproape întreaga lume civilizată, cu excepția celor care, într-o formă sau alta, au pus la cale această destrămare, dacă nu excludem și o astfel de ipoteză. În principiu, nu separarea țărilor care făceau parte din comunitatea iugoslavă este problema – oricum, Iugoslavia era o federație, iar federațiile se pot oricând destrăma –, ci violența endogenă a acestui spațiu, nebunia care i-a cuprins dintr-odată pe niște oameni care, până atunci, erau împreună. Pentru că dramele au atins nu numai entitățile etnice și popoarele, ci și familiile, comunitățile mici urbane sau rurale, spiritul, sufletul. Acțiunile și reacțiile extrem de violente, într-un fel, sunt specifice acestor popoare dure, mândre, care au luptat enorm pentru independență și suveranitate, pentru demnitate și onoare. Dar faptul că cele peste șapte decenii de viață comună iugoslavă, trecută prin focul celui de-Al Doilea Război Mondial și prin încercările grele ale Războiului Rece, n-au contat arată că memoria colectivă, vechile frustrări și spiritul identitar contează foarte mult atunci când mediul de securitate se degradează.

Statele sunt delimitate de frontiere politice și frontierele, ca orice realitate de pe lumea aceasta, nu sunt bătute în cuie. Oamenii le pot modifica, fie în mod pașnic, fir prin război. Dar Europa trecuse prin două războaie mondiale pustiitoare și e greu de înțeles cum de l-a mai putut suporta și pe cel iugoslav.

Desigur, în sprijinul Uniunii Europene, au intervenit Statele Unite, mai exact, NATO, dar euro-atlantizarea acestui conflict a creat foarte multe probleme, între care și încurajarea separatismelor etnice, crearea unui cap de pod musulman în Balcanii de Vest, instituirea și consimțirea unor frontiere etnice și multe altele. E drept, în cele din urmă, Uniunea Europeană și-a asumat responsabilitatea stabilizării zonei și pe cea a reintegrării continentului, dar pașii care au urmat și realitățile cu care se confruntă foarte multe țări, dar mai ales cele din Balcani, criza financiară declanșată ca un boom, politicile ambigue – când prea ferme, când prea nerealiste –, “morală” de multe ori îndoielnică a Bruxelles-ului în ceea ce privește alocarea fondurilor, eșuarea proiectului Constituției europene, rigiditatea sau inflexibilitatea unor măsuri care nu s-au întemeiat pe expertize temeinice, pe cunoașterea și respectare culturii și patrimoniului popoarelor europene, mai ales ale celor nou-venite în comunitate și multe, multe altele au generat îndoieli și temeri serioase în legătură cu marele proiect

European. Dar acest mare proiect este, poate, și singurul care poate asigura supraviețuirea Europei în Marele Război al Mondializării.

Zona Balcanilor reprezintă o rană nevindecată a continentului european, iar tratamentul ei nu se poate rezuma la un pact de stabilitate și la o serie de măsuri care eludează tocmai problema esențială, adică cea economică. Balcanii, ca și Carpații, au nevoie de investiții masive, de proiecte pe termen lung, de politici și strategii coerente, de infrastructuri solide, a economii puternice și echilibrate și nu doar de extinderea rețelelor comerciale și de transformarea lor în piețe de desfacere periferice.

Din păcate, și aici, ca și în multe alte evenimente care au marcat dramatic Europa de Est și Europa Centrală, Caucazul, Orientul Apropiat, nordul Africii, Golful Persic etc. au acționat și interese care nu au nimic comun cu interesele vitale ale țărilor și popoarelor din aceste zone.

Toată această desfășurare aproape sălbatică de după încheierea Războiului Rece (războaiele din spațiul slavilor de sud și Balcanilor de Vest, crizele din Orientul Apropiat, războiul din Irak și cel din Afganistan, conflictul transnistrean, conflictul româno-ucrainean privind delimitarea zonei economice exclusive, ajuns la Haga, criza din Libia, din Tunisia, din Yemen, din Siria etc. etc.) ridică serioase semne de întrebare în legătură cu direcția în care merge lumea și cu mediul ei de securitate.

Politicile financiare și cele ale multinaționalelor trec peste frontiere, introduc o nouă filozofie a relațiilor internaționale, bazată pe rețea, având ca obiective transformarea fiecărui om de pe planetă într-un consumator fidel și dependent și într-un dator pe viață. Pentru realizarea acestor obiective se folosesc nu doar politici și strategii discutabile, disproporționate sau asimetrice, ci și minciuni ordinare, induceri în eroare, presiuni și șantaj etc.

Una dintre aceste numeroase minciuni a vizat și situația dramatică din spațiul iugoslav din timpul războiului. Ruder Finn și Bernard Kouchner au spus lumii întregi că în Serbia există lagăre ale morții. Ulterior s-a dovedit că lagărele respective erau lagăre de prizonieri de război. După unele date, sârbii aveau intenția să facă schimburi de prizonieri cu ceilalți și nu să-i extermine pe cei capturați. Desigur, de aici nu rezultă că nu au fost săvârșite atrocități – și de o parte și de alta – și că războaiele din fosta Iugoslavie ar fi fost un fel de competiții sportive de catifea. Există însă bănuiala și chiar dovezi în acest sens, că se dorea distrugerea ultimului pilon al socialismului din Europa, cel de tip iugoslav (care era mai altfel decât celelalte, dar tot socialism era) și deschiderea marilor rute comerciale, fără nici un fel de restricții, precum și a posibilității controlului zonei de către marile companii multinaționale.

Că marea finanță și marile companii sunt implicate în gestionarea, mai exact, în controlul conflictualității și în folosirea acesteia în interes propriu este foarte clar pentru toată lumea. Se pune însă o întrebare tranșantă, al cărei răspuns îl știm sau îl bănuim cu toții: Merită, oare, ca, pentru controlul pieței și al resurselor, al rutelor comerciale și al consumatorului, să declanșezi conflicte și războaie, care pot scăpa oricând de sub orice control și distruge omenirea? Simpla filozofie a lui *tot ce există merită să piară* nu credem că este de-ajuns.

Probabil că, în afara unor nostalgici, nimeni nu deplânge soarta Iugoslaviei. Așa a fost să fie. Dragoste cu sila nu se poate. Dar un lanț de războaie extrem de crude în unul dintre cele mai frumoase spații ale Europei, în ultimul deceniu al secolului al XX-lea, este, pentru continentul european, pentru marile țări europene, pentru Balcani și pentru noi toți, mai mult decât o tragedie, mai mult decât pierderea a sute de mii de vieți omenești, mai mult decât o rușine. Este o umilință.

3.8. NATO

NATO este cea mai puternică alianță politico-militară care a existat vreodată pe planeta Pământ, cel puțin după cunoștințele noastre, ale actualilor pământeni. Marea putere militară a Alianței este dată, desigur, de componenta americană, de uriașa forță militară a Statelor Unite, care a atins, în ceea ce privește mijloacele de luptă, strategia și experiența de teatru, performanțe foarte greu de egalat. Practic, din punct de vedere militar, Statele Unite nu ar avea nevoie de niciunul dintre membrii NATO, întrucât forțele armate americane au absolut tot ce le trebuie pentru a desfășura acțiuni de foarte mare amploare oriunde pe planeta Pământ și, într-o oarecare măsură, și în afara acesteia. Prezența partenerilor europeni ține de o filozofie civilizațională, de un concept politic și strategic. După autodizolvarea Tratatului de la Varșovia, se părea că NATO nu mai are obiectul muncii și nici rațiunea de a exista. Interesant este că, în afara câtorva speculații teoretice, de dragul raționamentului de tip silogistic, foarte puțină lume a susținut această idee. În afară de o forță militară uriașă, foarte

bine organizată, standardizată și experimentată, NATO era și este un concept politico-strategic unic și unitar, un sistem de valori, un club al Vestului democratic, o expresie politico-militară a civilizației occidentale. Goana contracronometru a fostelor țări socialiste din Estul Europei de a fi primite în NATO începuse chiar înainte de destrămarea Tratatului de la Varșovia.

Dacă Europa de Vest și Statele Unite dispuneau de această incontestabilă valoare, de această uriașă forță, de ce au acceptat războaiele iugoslave, intervenind doar în ultimă instanță, adică în 1995, prin bombardarea armatei lui Mladici, în războaiele din Bosnia și, în 1999, prin bombardarea Serbiei, în timpul crizei kosovare?

Este o întrebare la care, credem noi, nu se poate răspunde tranșant. Într-un fel, NATO, întărind capacitatea de apărare și de descurajare a Europei de Vest, a dus la demilitarizarea acesteia. Marile responsabilități au revenit partenerului american, care și-a asumat nu doar rolul de lider euro-atlantic, ci și pe cel de manager al securității lumii, mai întâi ca partener și adversar strategic cu Imperiul Roșu, adică cu Uniunea Sovietică și, după încheierea Războiului Rece, ca unica forță capabilă și responsabilă cu controlul real al conflictualității lumii.

Nu știm cât de greu sau cât de ușor este să fii în pielea Statelor Unite în calitate de responsabil cu menținerea conflictualității militare a lumii la un prag cât mai jos posibil, dar eu, unul, nu mi-aș dori în nici un fel o astfel de responsabilitate imensă.

Spunem că Statele Unite sunt managerul unic al acestui tip de conflictualitate, pentru că America, și nu NATO, acționează în acest fel. Deși la summit-ul de la Washington din 1999, sub efectul puternic al bombardării Iugoslaviei, s-a încercat ca NATO să-și extindă competențele și în afara arealului său și, în parte, chiar s-a reușit, NATO a rămas în continuare o alianță a art. 5 din Tratatul de la Washington. Dincolo de NATO, în lumea conflictelor, pentru gestionarea lor, acționează ONU. Dar ONU, din punct de vedere al mijloacelor militare, înseamnă, în mare măsură, America și celelalte patru mari puteri învingătoare în cel de-Al Doilea Război Mondial.

Acțiunile NATO în Balcani, în fostul spațiu iugoslav, au dus la încetarea ostilităților și la trecerea la o etapă de negocieri. Negocierile și acțiunile de lichidare a efectelor crizei nu s-au încheiat nici azi. Dar o parte din țările care, ieri au suferit efectele războaielor iugoslave distrugătoare și p cele ale crizei primilor ani ai ultimului deceniu al secolului al XX-lea sunt, azi, membre ale Alianței (Slovenia, Croația, Albania), iar acest lucru spune foarte mult în legătură cu drumul țărilor de aici. Serbia, Muntenegru, Kosovo, Macedonia urmează aceeași cale de integrare în lumea democrațiilor de tip occidental și, probabil, procesul este ireversibil.

Filosofia Alianței ar trebui să domine conflictualitatea endogenă. Rămâne însă de văzut în ce măsură acest lucru va fi posibil, cunoscute fiind tensiunile dintre Turcia și Grecia, uneltirile unor cercuri din Ungaria în problema Ardealului, conflictele înghețate din vecinătatea europeană imediat, atitudinile separatiste le unor minorități din arealul european, programele și proiecte de dezvoltare, problemele strategice ale amplasării scutului antirachetă, regionalizarea și multe altele.

Integrarea cât mai grabnică și mai deplină a tuturor țărilor din Balcani în NATO și în Uniunea Europeană pare soluția cea mai potrivită pentru prezent și viitor. Dar o astfel de integrare nu se poate face trecând peste rănile încă nevindecate, ci pansându-le și vindecându-le.

4. Noi provocări, pericole și amenințări asupra mediului de securitate din zona Balcanilor

Deși conflictele din zona Balcanilor par a se fi încheiat, iar Uniunea Europeană s-a implicat în gestionarea situației din Bosnia și Herțegovina, din Kosovo, din Macedonia și din alte locuri încă fierbinți, lichidarea urmărilor războaielor și trecerea la o normalitate deplină va mai dura. E drept, majoritatea problemelor care țin de conflictualitatea etnică – foarte puternică în regiune – au fost soluționate grosso modo, violent și dur, prin război, este foarte probabil ca ele să reapară, datorită, pe de o parte memoriei colective și frustrărilor milenare și, pe de altă parte, spiritului răzbnător și revanșard, specific zonei, sau presiunilor exercitate de unele dintre țările fostului Imperiu Austro-Ungar pentru anularea Trianonului și refacerea unora dintre frontierele politice de atunci. La aceasta se adaugă nemulțumirile etnice, revendicările teritoriale, efectele politicilor europene de regionalizare și folosirea acestora de către anumite entități în spirit revanșard etc.

Considerăm că principalele pericole și amenințări care privesc zona Balcanilor, în afară de cele generale (armele nucleare, terorismul, cele geofizice și geoclimatice, interesele oculte și ale paradisurilor fiscale etc.), sunt de natură endogenă. Secolele de presiuni exercitate de marile imperii și

de marile puteri europene asupra zonei, migrațiile, amestecul de populații, spiritele revanșarde etc.) au lăsat urme adânci și răni nevindecate, chiar nevindecabile în fiecare popor, în fiecare țară și în fiecare zonă. Cultul strămoșilor, foarte bogata și diversificata cultură locală, rolul în istorie al fiecărei entități, simbolurile, dar mai ales interesele de supraviețuire, de libertate, prosperitate și securitate vor putea fi cu greu armonizate în următoarea perioadă, în care UE trece cu tăvălugul pete sufletul și tradițiile unora dintre popoarele europene și încearcă să impună standarde și indicatori care, logic, ar trebui să facă posibilă o integrare mai rapidă și mai deplină, dar care, în realitate, amplifică frustrările. Este însă greu să se ajungă la consens, în lipsa unei dezvoltări economice esențiale și durabile.

Mai mult, zona Balcanilor se află pe unul dintre culoarele strategice esențiale ale traficului de droguri, de armament și de carne vie, rețelele de acest tip sunt foarte dezvoltate aici, întrucât se află în conexiune cu cele din Turcia, din România, din Republica Moldova, din Ucraina și din Rusia și chiar cu cele din Marea Adriatică, Italia și zona Mediteranei, iar controlul lor este dificil, atâta vreme cât Asia Centrală, întregul foaier perturbator și Afganistanul, ca și o parte a Orientului Mijlociu, le alimentează cu resurse.

Traficul ilegal, migrația ilegală, criminalitatea transfrontalieră organizată și multe alte tare ale zonei și, în general, ale degradării condiției umane în toate zonele constituie amplificatori puternici ai pericolului și amenințării adresa civilizației zonei și mediului de securitate. Acest lucru este cu atât mai grav cu cât populațiile din zonă generează și adăpostesc astfel de atitudini, fie prin participarea directă, voită sau nevoită, a anumitor grupuri, fie prin indiferență și neimplicare.

5. Vulnerabilități

Toate pericolele și amenințările enumerate mai sus, dar și cele specifice fiecărei țări, găsesc aici o plajă foarte largă de vulnerabilități, unele endogene, de sistem și de proces, altele produse prin presiunile exercitate de unele dintre marile grupuri de interese, legale sau ilegale, asupra zonei. Populațiile sunt, în general, foarte sensibile, nivelul de neîncredere și de suspiciune este mare, anomia socială atinge, în unele țări din Balcani, cote de avarie, însăși stabilitatea sau stabilizarea zonei fiind mai mult un efect al normativelor europene decât unul de necesitate înțeleasă, cu piloni solizi în interesul național și în sistemele de valori locale.

În asemenea condiții, oamenii își caută mai degrabă un refugiu, își creează un mic sistem de securitate de grup, familială, în mediul informal sau în afara granițelor. Mulți dintre ei își caută un loc de muncă în vest, alții emigrează în Italia, în Germania, în Marea Britanie, în Statele Unite în Franța etc., acolo unde găsesc un loc de muncă și condiții minime de securitate economică.

Cel puțin în această etapă, există tendința ca zona să se depopuleze în mod accentuat, în timp ce multinaționalele și rețelele comerciale continuă să o controleze din ce în ce mai mult. Acest lucru poate fi și un avantaj, în sensul că multe dintre aceste multinaționale vor avea nevoie de o producție locală, care va trebui încurajată.

Deocamdată, Grecia (pe care noi nu o considerăm țara balcanică) se află într-o situație dificilă, ceea ce influențează negativ Balcanii, Bulgaria, ca și România (care, în opinia noastră, nu este țară balcanică), nu reușește să realizeze progrese remarcabile, Serbia își găsește cu greu un culoar către integrarea europeană, programele europene pentru această zonă întârzie să fie aplicate, sărăcia încă persistă, puterea se diminuează și de partajează. Fiecare dintre țările de aici privesc cu încredere la mama Europă, la NATO și la țările mari din Europa, cu care au legături istorice tradiționale, îndeosebi Germania și Italia.

Efectele războaielor din 1991-1995 nu s-au epuizat. Probabil că nu se vor epuiza nici într-un secol. Unele dintre casele și cartierele distruse de gloanțe, proiectile și bombe au fost reparate, s-au construit altele noi, viața merge înainte. Dar pe acolo pe unde a trecut un război, urmele rămân pentru foarte multă vreme.

Vulnerabilitățile Balcanilor sunt generate nu numai de cele de mai sus, ci și de noile dependențe financiare și economice, de distrugerea multor obiective industriale care generau locuri de muncă și condiții de trai decente. Noua filozofie a economiei de piață – deși Balcanii au fost dintotdeauna o piață foarte importantă – nu generează putere economică și stabilitate, ci doar dependență.

Criza financiară accentuează și mai mult aceste vulnerabilități și, pe lângă problemele etnice și religioase, încă amenințătoare în Bosnia și Herțegovina, în Macedonia și în Kosovo, adaugă altele care nu-și au soluții pe plan local, iar planul european, deocamdată funcționează cu viteze diferite și în nici

un caz Balcanii nu reprezintă pentru nimeni o prioritate. Odată cu destrămarea Iugoslaviei și așezarea rezultatelor în „căsuțe” previzibile, a intervenit filosofia faptului împlinit și a aceluia *tempus edax rerum* (timpul le rezolvă pe toate).

Uniunea Europeană speră ca, prin politica sa de regionalizare, să ajute regiunile slab dezvoltate să atingă acei parametri care să permită o bună integrare europeană, dar revanșarii și cercurile ostile actualei configurații a frontierelor europene încearcă să folosească acest concept pentru dezintegrarea unor dintre state, printre care se află și România. Sperăm că aceste intrigi de subsol, foarte bine întreținute de cercurile interesate, să nu ducă la noi dictate de tipul celui de la Viena din 1940, dar o astfel de temere există și ea nu este în nici un caz de bun augur pentru securitatea și stabilitatea continentului european.

6. Risc de securitate

Nu se poate afirma, cu mâna pe inimă sau pe crucea Sfântului Petru, că, între unele cercuri revanșarde din Ungaria, din Bulgaria și din Ucraina, ar exista vreo înțelegere împotriva României, pentru că, din câte știm noi, în afara unor afirmații mai mult sau mai puțin sporadice, în general, necontrolate și perfide ale unor extremiști iresponsabili, nu sunt dovezi în acest sens. Dar este clar că destrămarea României ar fi pe placul unora dintre aceste cercuri revanșarde. Situația politico-militară și strategică a țării – chiar dacă România face parte din NATO – este departe de a fi liniștitoare. România și-a distrus aproape complet industria de apărare, și-a dezvăluit și cui trebuie și cui nu trebuie secretele și atuurile ei de securitate și apărare, și-a atacat și și-a denigrat valorile, mai ales pe cele militare, a tratat și tratează militarii, mai ales pe cei din nivelul strategic, adică generalii, într-un fel de prostănaci sau de moș Teacă ai națiunii, deși generalii români autentici (nu cei care au primit gradulviță politică!) sunt printre cei mai școliți și mai bine pregătiți din NATO, au distrus bugetul, au transformat profesia militară în una de mâna a șaptea, au denigrat valorile acestei instituții de risc extrem, de o moralitate ireproșabilă în toate timpurile și pe toate teatrele de operații la care a participat pentru a-și apăra țara, au promovat în fruntea ei clienți politici sau oameni fără vocație militară, fără competențe strategice, fără nici un fel de competențe legate de sistemul de apărare și de securitate, ci doar ascultători ai unor nevolnici politici... Probabil, pe iluzia stupidă a unor indivizi lipsiți complet de minte și de patriotism, potrivit căreia, n-am mai avea nevoie de o armată, care oricum este inutilă și costisitoare, întrucât nu mai sunt războaie, iar dacă mai sunt sau vor mai fi, ne apăra NATO, ca și cum NATO ar fi altceva decât suntem noi, cei care facem parte din această Alianță.

Balcanii încă fierb, Orientul Mijlociu este pe cale de a izbucni în flăcări, extremismul de tip terorist se deplasează din ce în ce mai mult spre folosirea unor componente înalt tehnologizate sau chiar a unor mijloace CBRN, dar și a unor componente ale armelor nucleare, fie pentru acțiuni directe, fie pentru șantaj și descurajate, extremismele etnice și religioase sunt departe de a se diminua, populațiile Balcanilor și ale Carpaților sunt bulversate, agitate, umilite, înstrăinate, scoase din condiția lor milenară firească, infrastructurile critice strategice sunt distruse, una câte una, obiectivele economice de anvergură națională sunt pur și simplu rase de pe suprafața pământului, centrele vitale ale țării sunt spulberate... Probabil că unii cred că astfel de politici și de strategii de distrugere a ceea ce a fost fac posibilă integrarea mai rapidă într-o entitate uriașă europeană. Realitatea arată însă cu totul altceva, întrucât marile țări europene continuă să-și consolideze poziția, puterea și influența, în timp ce alte țări, printre care și cele balcanice și România fac obiectul unor politici și strategii discriminatoare și nebenefice în nici un fel pentru identitatea, suveranitatea și condiția europeană a populațiilor acestora. Multinaționalele și marea finanță au reușit să subjuge complet aceste țări, transformându-le pur și simplu în elemente de piață ce pot fi oricând falimentate și scoase din propria lor identitate care, de fapt, nu mai există.

Securitatea acestor țări devine una de rețea. Ea este direct proporțională cu atitudinea băncilor și marilor companii care gestionează aceste rețele și a căror securitate devine prioritară, chiar absolut prioritară, și nu are nimic comun cu securitatea populațiilor, a țărilor și valorilor acestora. Valorile țărilor din Balcani, ca și cele ale României, sunt ancorate într-o istorie a eroismului național și, din acest motiv, considerate anacronice, desuete, locale, lipsite de flexibilitate comercială și managerială și nu servesc în mod direct, nici europenizarea pe suportul băncilor și marilor firme, nici globalizarea, nici trecerea cu buldozerul peste inima acestor oameni care se află aici de mii de ani. E drept, cei mai mulți dintre balcanici au venit peste alții, care erau deja aici, printre care se află și românii vlahi (încă

foarte numeroși, peste două milioane, după unele estimări), dar care, potrivit datele recensămintelor pe care le-am prezentat mai sus, nu mai există sau sunt trecuți la categoria *alții*. Așa sunt vremurile. Exact ca în perioada acumulării primitive a capitalului, dar pe o altă spirală, cu alte coordonate. Istoria, într-un fel special, se repetă. Desigur, nu în favoarea țărilor muritoare de rând.

7. Este oare posibilă gestionarea riscului de securitate din zona Balcanilor?

Cele de mai sus arată că riscul de securitate în zona Balcanilor, definit, cum se știe, pe intersecția pericolelor și amenințărilor cu vulnerabilitățile, după reșezarea țărilor care s-au desprins din fosta federație iugoslavă, s-a diminuat. Intervenția fermă a NATO, prin bombardarea armatei generalului Ratko Mladic, în Republica Srpska, și, ulterior, prin instalarea unei misiuni care să gestioneze situația de acolo, permițând reconfigurarea Bosniei și Herțegovinei, apoi prin bombardarea Iugoslaviei (Serbiei și Muntenegrului), în timpul crizei din Kosovo, și prin încurajarea separării Kosovo de Serbia, ca unica soluție rezonabilă a pus lucrurile la punct. Mai exact, a tăiat nodul gordian, urmând ca detaliile să fie rezolvate după aceea, pe cale diplomatică și prin programe ale Uniunii Europene. Au urmat criza macedoneană și cea albaneză. Dar și acestea s-au rezolvat, într-un fel sau altul, Albania, fiind, în prezent membră NATO.

Aici, în zona balcanică, sunt însă foarte importante detaliile. Chiar dacă epurarea etnică, în pofida imoralității și violenței ei, a rezolvat multe probleme (dar nu pe toate), generând altele la fel de complicate. Economia fostei Iugoslavii s-a prăbușit, patrimoniul a fost împărțit cum s-a nimerit, iar frustrările politice, etnice și religioase n-au dispărut, deși au trecut aproape două decenii de la acele războaie sângeroase. Balcanii sunt încă imprezvizibili, chiar dacă prezența NATO și a Uniunii Europene în zonă par a fi nu numai factori care descurajează reizbucnirea conflictelor, ci și un orizont de speranță pentru populațiile de aici. După invazia multinaționalelor, este posibil să fie puse în operă o serie de proiecte ale Uniunii Europene care să asigure o anumită creștere economică a zonei, singura cale care poate duce la diminuarea conflictualității, la ieșirea din frustrare și la un management acceptabil a nenumăratelor efecte de falie.

Nu știm dacă țările din Balcani intenționează sau nu să alcătuiască, împreună, o organizație internațională a Balcanilor, dar multe dintre ele participă efectiv la diferite inițiative și organizații regionale. Probabil că o astfel de organizație, care ar fi cu totul altceva decât politicile regionale sau de regionalizare ale Uniunii Europene, ar facilita dialogul și cooperarea între țările de aici, funcționând cam așa cum funcționează Organizația de Cooperare Economică la Marea Neagră (OCEMN). Această organizație este alcătuită din: Armenia, Azerbaidjan, Bulgaria, Georgia, Grecia, Republica Moldova, România, Rusia, Serbia, Turcia, Ucraina. De asemenea, la această organizație, care nu se limitează la țările riverane Mării Negre, au aderat și alte state, iar numărul statelor care au calitatea de observator este remarcabil. Națiunile cu statut de observator sunt următoarele: Austria, Belarus, Croația, Cehia, Egipt, Franța, Germania, Israel, Italia, Polonia, Slovacia, Tunisia, Statele Unite.

Și această organizație regională, ca multe altele, este foarte importantă pentru cooperarea economică într-o anumită zonă. Balcanii au însă nevoie și de o cooperare specială, de o cooperare endogenă între țările din spațiul lor, la care pot participa și alte state, cum ar fi, spre exemplu, România, Ungaria, Grecia și Turcia, dar dialogul intra-balcanic este, considerăm noi, calea cea mai directă și cea mai sigură pentru controlul riscului și reducerea efectului milenar de falie strategică.

8. Previziuni. Evoluții posibile

Noi vedem o zonă balcanică nu doar pitorească, tragică și eroică. Vedem o zonă balcanică în măsură să remodeleze, prin valorile sale ancestrale, dar și prin noua viziune integratoare europeană, un concept intercivilizațional bazat pe confluență și inter-valoari. Țările și populațiile de aici sunt capabile de așa ceva, cu sau fără ajutor din afara zonei. De câte ori au fost lăsate în pace, au făcut-o. Târgoveții din Brașov își vindeau produsele la Stara Zagora, iar zarzavagii bulgar de la sud de Dunăre își vindeau produsele, proaspete, în București. Unii dintre ei s-au stabilit aici, mai ales că dintre aceștia unii erau chiar români. Români vlahi. Chiar dacă între populațiile slave de la sud de Dunăre există relații mult mai puțin cordiale decât între acestea și, spre exemplu, românii din România, este posibil ca întreaga zonă să renască frumos și generos. Sperăm ca politicile de regionalizare europene să nu strice suporturile milenare de conexiune, chiar dacă Uniunea Europeană poate oferi o asistență

economică și financiară consistentă. În lipsa dialogului intercultural, a congruenței sistemelor de valori și politicilor de armonizare a intereselor, efectele nu vor fi cele de consolidare a zonei, ci mai ales cele de adâncire a faliilor sau de impunere a voinței dominante.

Noi vedem, de asemenea, o Serbie integrată cât mai rapid în Uniunea Europeană și în NATO, o Bulgarie respectată și prosperă, o Albanie așezată, capabilă să gestioneze rețelele de traficanți, chiar să le distrugă, în numele valorilor ei istorice indiscutabile, o Bosnie și Herțegovină flexibilă și tolerantă, care să merite numele de țară, deși nu a fost țară decât în Federația Iugoslavă, un Kosovo ieșit din filosofia faliilor irecuperabile dintre etnii, o Macedonie demnă de numele pe care îl poartă, pe care sperăm să-l accepte și grecii, pentru că numele acesta nu denigrează măreția civilizației antice grecești (care este, în are măsură, și tragică, prim preluarea de la populațiile de aici a unor valori), ci, dimpotrivă, îl amplifică, îl onorează.

Credem că, într-un fel, Balcanii ar trebui să devină o prioritate geopolitică a Uniunii Europene, pentru că, zona respectivă, împreună cu spațiul românesc al Carpaților, constituie zona de sudură euro-asiatică în această parte de conexiune, strict legată de zona poloneză și baltică. Cele patru mari coridoare strategice ale conflictelor și războaielor de odinioară mari pot deveni – și trebuie să devină – coridoare de construcție a conexiunii euro-asiatice esențiale, absolut necesară atât pentru Uniunea Europeană, deci, pentru continentul european, care nu are resurse energetice suficiente, cât și pentru continentul asiatic, care are nevoie de un suport cât mai consistent pentru viitoarea civilizație tehnologică și informațională, pentru viitoarea civilizație a cunoașterii.

Concluzii

1. Politicile și strategiile din zona Balcanilor au fost totdeauna asimetrice și conflictuale. Aproape fiecare țară a avut și are, sub o formă sau alta, revendicări la adresa vecinilor săi sau a altor țări din zonă, reproșuri, probleme în discuție, chestiuni vechi, de zeci sau de sute de ani, nesoluționate. Abia ieșite de sub presiunile imperiilor, se află deja sub alte presiuni, unele endogene, adică din interiorul zonei, care au culminat cu sângeroasele războaie de dezmembrare a Iugoslaviei, dar nu s-au încheiat o dată cu încetarea acestor războaie, altele care țin de conexiunile unor cercuri de aici cu rețelele traficante, cu paradisurile fiscale, cu lumea interlopă sau cu alte forțe interesate de dominarea zonei. Sunt răni, traume, frustrări, temeri, regrete, interese și situații care vor menține, poate, pentru zeci de ani, un suport de nemulțumiri și de tensiuni endogene. Niciodată cercurile revanșarde din Ungaria nu vor accepta că Trianonul a făcut dreptate, pentru că, dacă țara ta a fost cândva imperiu, iar acel imperiu a stăpânit o parte din această zonă, nu poți sau nu vrei să accepți că vremurile acelea au trecut și că nu mai este timpul imperiilor de acel gen. Și totuși sunt voci care aplaudă Imperiul Austro-Ungar de odinioară, considerându-l ca un adevărat model de interculturalitate și conviețuire. Acest lucru dovedește cât de puțin cunosc aceste voci realitatea conviețuirii realizată prin uriașele presiuni exercitate de forța imperială asupra populațiilor din țările și provinciile acelei entități îngrăditoare și dictatoare. De aceea s-au și destrămat acele mai imperii pe care unii, probabil urmași ai elitelor de atunci, le iau astăzi, în epoca globalizării, drept modele. Dar un model de conviețuire într-un spațiu conflictual a fost și Iugoslavia. Mai mult, entitățile de aici vorbeau aproximativ aceeași limbă, provenind din același trunchi civilizațional. Și totuși, acest stat federal nu a rezistat sub semnul durate. Au fost de-ajuns doar câteva scânteii pentru ca spațiul slavilor de sud să fie pur și simplu făcut ferfeniță. Și, din câte știm, nici Slovenia, nici Croația, nici Macedonia, nici Bosnia și Herțegovina și nici Kosovo, fostă regiune autonomă a Serbiei, leagănul istoric al statului sârb, nu deplâng fosta Iugoslavie. Dimpotrivă, fiecare își caută un drum cât mai direct și mai sigur în noua reconfigurare geopolitică numită Uniune Europeană.

2. Deși țările europene aspiră spre un model de Europă unită și unitară, cu respectarea identităților culturilor și popoarelor europene (în UE, spre exemplu, sunt 23 de limbi oficiale care se vorbesc în cele 27 de state membre), tendințele separatiste nu au dispărut, ba, dimpotrivă, s-au accentuat. Oare noua identitate europeană se va realiza prin distrugerea actualelor identități și construirea altelor noi? Pe ce criterii? Atacurile împotriva identităților legitime și legiferate de finalul unor războaie și de năzuințele popoarelor spre unitate și identitate nu sunt însă constructive, ci revanșarde, nu vizează reconstrucția, precum, spre exemplu, regiunile europene (și ele discutabile, pentru că afectează unitatea statelor actuale), ci distructive, întrucât vizează fărâmițarea unor țări și

consolidarea altora, ceea ce corespunde în mare măsură cu politicile imperiale de odinioară privind vecinătatea.

3. Aparent, totul este în regulă. Fiecare stat se străduiește să atragă fonduri europene, să acceseze politici și strategii de dezvoltare durabilă, să obțină finanțare, să atragă investitori etc. În realitate, ofensiva transnaționalelor, multinaționalelor și a grupurilor financiare vizează doar crearea condițiilor necesare funcționării la capacitate maximă, desigur, în condiții de securitate, a acestor rețele care să le aducă profit maxim. Prezența multinaționalelor aici ar putea avea însă și efecte pozitive, în sensul stimulării producției locale, angajării forței de muncă din zonă și echilibrării economice a acesteia, chiar dacă o astfel de echilibrare devine una de tip dependent. În fond, la ora actuală, nu mai există independență economică, toate economiile fiind într-o formă sau alta interconectate. Însă efectul trecerii de la independență la interdependență economică, informațională, politică, socială etc. nu este același pretutindeni, pentru că statele nu sunt la fel.

4. Situația geopolitică și geostrategică, în pofida unui concept european de integrare și de dezvoltare durabilă, este încă foarte fragilă în zona Balcanilor și, în general a sud-estului Europei, cu multe probleme nerezolvate, cu democrații fragile și unele fantasme ale istoriei. Popoarele de aici n-au ieșit din neîncredere, suveranitatea statelor, în pofida dreptului internațional, a tratatelor și altor documente menite să consolideze relațiile dintre toate țările europene, nu are un suport economic solid, unele politici europene care țin de conceptul de suveranitate sunt ambigue, iar rezistența statelor la presiuni, mai ales în condițiile actualei crize poate accentua și extinde potențialul de conflictualitate. Ultimele decenii au adus multe probleme Uniunii și țările membre, de la cele care țin de alocarea fondurilor europene, la cele privind integrarea în spațiul Shengen, unele dintre țări fiind considerate, într-un fel, mai europene decât altele, iar respectarea votului, adică a suveranității și voinței popoarelor – criteriu sfânt în arhitectura europeană și principiu de bază al funcționării Uniunii –, ca și moralitatea acestuia, a fost departe nu numai de așteptări, ci și de realități.

5. Este foarte posibil ca unele interese din spațiul european, mai exact, interesele unor grupuri, să nu concorde cu cerințele efective pentru securitatea zonei și cu interesele țărilor din această parte a Europei. În aceste condiții, faliile de odinioară nu numai că nu se estompează, ci, dimpotrivă, se adâncesc și mai mult, se multiplică și măresc riscul de securitate. Dialogul consistent intra-balcanic și, mai ales, asocierea țărilor de aici, desigur, în context european, pe proiecte care privesc zona – și nu presiunile exercitate de mai marii Europei sau ai lumii – ar putea fi, așa cum am subliniat mai sus, una dintre soluțiile necesare pentru reducerea efectului de falie, atât de dramatic și de distrugător în această zonă și pentru constituirea unor arhitecturi fiabile de conexiune pe baza unei dezvoltări consistente și durabile.